

ÚJ KALAUZ ZARÁNDOKOKNAK

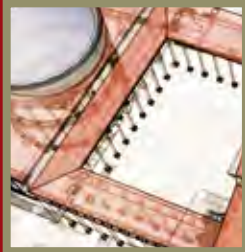


# A SZENTSÍR

KÖRŰT



TÖRTÉNET



OLVASMÁNYOK





# TARTALOM

## BEVEZETÉS

### KÖRÚT



- 8 A SZENT SÍR BAZILIKA
- 10 A KÁLVÁRIA KÁPOLNÁI
- 12 JÉZUS SÍRJA
- 14 A ROTUNDA
- 16 ÉSZAKI OLDALHAJÓ ÉS KÖRFOLYOSÓ
- 18 AZ ALSÓ KÁPOLNÁK
- 20 A KONSTANTIN KORI ÉPÜLETMARADVÁNYOK
- 22 HELYAZONOSÍTÓ

### TÖRTÉNET



- 24 A KÁLVÁRIÁHOZ KÖZELI KERT
- 27 NAGY KONSTANTIN KORA
- 31 KERESZTESEK ÁLTALI ÁTALAKÍTÁS
- 35 FERENCES JELENLÉT A SZENT SÍRNÁL
- 37 A NYITVA LÉVŐ SZENT SÍR UTOLSÓ IDŐSZAKA
- 38 ÚJ KEZDET

### OLVASMÁNYOK



- 41 HALÁL A KERESZTEN
- 44 JÉZUS SZAVAI A KERESZTEN
- 46 AZ ÚJ SÍRBOLT
- 53 JÉZUS FELTÁMADÁSA
- 57 A JERUZSÁLEMI LITURGIA
- 59 A STATUS QUO
- 61 VALLÁSI KÖZÖSSÉGEK A SZENT SÍRNÁL
- 64 INFORMÁCIÓ

*Megjelentetés*  
Rafaella Zardoni

*A kiadás szervezése*  
Carla Benelli  
Tomasso Saltini

*Szöveg*  
Eugenio Alliata ofm  
Enrique Bermejo Cabrera  
Virgilio Corbo ofm  
Claudio Bottini ofm  
Lino Cignelli ofm  
Giovanni Loche ofm  
Athanasius Macora ofm  
Alviero Niccacci ofm  
Michele Piccirillo ofm

*Fordítás*  
Tóth Vencel ofm

*A fordítás ellenőrzése*  
Bánbidyné Nyitrai Ágnes

*Fényképek*  
Archives of ATS pro Terra Sancta,  
Custody of the Holy Land

*A borítón*  
A Szent Sír Bazilika Jeruzsálemben.  
Loris Serraino fényképe.

Kapitális Nyomdaipari Kft.  
H-4002 Debrecen,  
Balmazújvárosi út 14.  
Tel.: +36 52 531 096  
Hungary





Egy keleti mondás szerint a helyeknek is vannak szellemei, és Ábrahám gyermekei számára Jeruzsálem óvárosának különös jelentősége van. Az emberekkel és üzletekkel zsúfolt szűk utcákon a zsidók a Nyugati („Sirató”) Fallal, a muszlimok a Szikla Mecsettel azono-

sítják magukat, míg a keresztények a Via Dolorosa (a Fájdalom útja latin neve) kövein járva a Szent Sír Bazilikához jutnak, melynek falai egyrészt a Kálváriát, Jézus keresztre feszítésének helyét, másrészt azt a sírboltot, ahová eltemették őt, és ahonnét harmadnap halottaiból feltámadt, foglalják magukban.

A töretlen ősi hagyomány ellenére a templom külső megjelenése, ami a tér épületeinek kuszaságában majdhogynem eltűnni látszik, a keresztény zarándok számára kissé kétes érzéseket kelt. Belépve a sötét épületbe felmerül benne a kérdés, vajon miként lehetséges, hogy egy ilyen szűk területen volt egy domb, egy kert és egy új sírbolt. Tényleg ez az a hely, ami oly fontos szerepet játszott századokon át? Amíg az asszonyok által üresnek talált sírt magában foglaló alacsony, elkopott építménybe való bejutásra vár, egyszersmind felötlenek benne az angyal szavai: „Feltámadt! Nincsen itt!” Ismét hallja Péter első bátorító beszédét: „Isten azonban

Jeruzsálem óvárosa





„**A**mikor ezen a szent helyen állunk, és ama csodás eseményen tünődünk, hogy is ne „ütne úgy szíven” bennünket, mint azokat, akik először hallották Péter pünkösdi beszédét?

*Krisztus itt halt meg és támadt fel, úgy hogy többé meg nem hal. Itt változott meg határozottan az emberiség történelme. A bűn és a halál hosszú uralmát az engedelmesség és az élet diadala megtörte. A Kereszt fája felfedi az igazságot a jó és a rossz tekintetében. Isten ítélete elérte a világot, és a Szentlélek kegyelme kiáradt az emberiségre.*

*Krisztus, az új Ádám itt tanította nekünk, hogy nem a gonoszság az utolsó szó, hogy a szeretet erősebb a halálnál, hogy a mi és az egész emberiség jövője a hűséges és gondviselő Isten kezében van.”*

XVI. Benedek, 2009. május 15.



A Konstantin-kori Rotunda belüli

föloldozta a halál bilincseit, és föltámasztotta őt, amint lehetetlen is volt, hogy azok fogva tartsák.” Kilépve a sírbolt kicsinyke helységéből a zarándok többé már nem törődik a zajongással, a fényképezőgépek folyamatos villogásával és a mobiltelefonok csörgésével. Most érti meg annak okát, hogy miért van itt ilyen sok ember, és miért van az, hogy ezek a kövek képtelenek voltak

évszázadokon át sértetlenül megmaradni.

Az ehhez a templomhoz érkező keresztények már sok-sok éve megtapasztalják ezeket az élményeket. A zűrzavarból, és az épület megkopott külsejéből eredő megkeveredettséget, valamint az Isten Fia szenvedése iránti mély érzelmet, aki az ember iránt való szeretetből halt meg.

Szeretnénk bemutatni a kalauzzal a zarándokoknak és látogatóknak falaival és liturgiáival a Szent Sír Bazilikát, valamint látogatásuk során elkísérni őket Krisztus szenvedésének, halálának és feltámadásának egyedülálló szent helyein.

# A Szent Sír Bazilika

„**E**zt a helyet Krisztus vére szentelte meg. A mi felszentelésünk semmit sem ad ennek szentiségéhez.”

Ezek a szavak köszöntötték a 12. századi helyreállítás után a Szent Sír Bazilikába belépő zarándokot. A helyreállítást a keresztetek végezték el, ami a templom kinézetét egészen a mai napig meghatározza. Lenyűgöző román stílusú épület, ami egybegyűjti és összekapcsolja az Úr szenvedése és feltámadása színhelyeinek elszórt emlékeit.

Az épületegyüttes legkorábbi felállítására Nagy Konstantin császárnak köszönhető. 325-ben, az ásatások során eltávolította a pogány templomokat arról a helyről, ahol Jézus sírja és az ő szenvedésének ereklyéi voltak. A Konstantin által megalkotott épületegyüttes átnyúlt a Golgota egész területén a Cardo Maximus közeléig, ami a római és bizánci kor Jeruzsálemének észak-déli utcája volt. A Kálvária sziklája a szabad égre nézett, míg a sírt levágták a környező szikláról, és körbe vették az Anasztasis méltóságos Rotundájával. A Konstantin kori épületet al-Hakim kalifa romboltatta le 1009-ben, és Constantinus

Monomachus császár építtette újjá 1042-ben.

## A Parvis

Látogatásunkat a templom déli oldalán lévő bejárati udvarnál, a Parvis-nál kezdjük. A homlokzat, noha megromgálódva, az egyik legszebb megmaradt kereszties munka a Szentföldön. Szaladin korától a két ajtó egyikét fallal elzárták. A harangtorony a nagyszabású kereszties építkezések jele, ami egy 16. századi földrengés, valamint az azt követő javítási munkák emlékeit viseli magán, aminek következtében a torony magassága csaknem felére csökkent.



**B** A frankok kápolnája  
A külső homlokzat lépcsői a Fájdalmas Szűzanya kápolnához vezetnek – közzismert nevén a Frankok Kápolnája –, ami közvetlen feljárat volt a Kálvária felé. Így a középkori zarándokok akkor is teljesíthették fogadalmukat és nyerhettek bűcsút, amikor a templom épp zárva volt, vagy amikor nem volt pénzük a belépődíj megfizetésére. Közvetlenül alul van egy oratórium, az Egyiptomi Szűz Máriának szentelve.

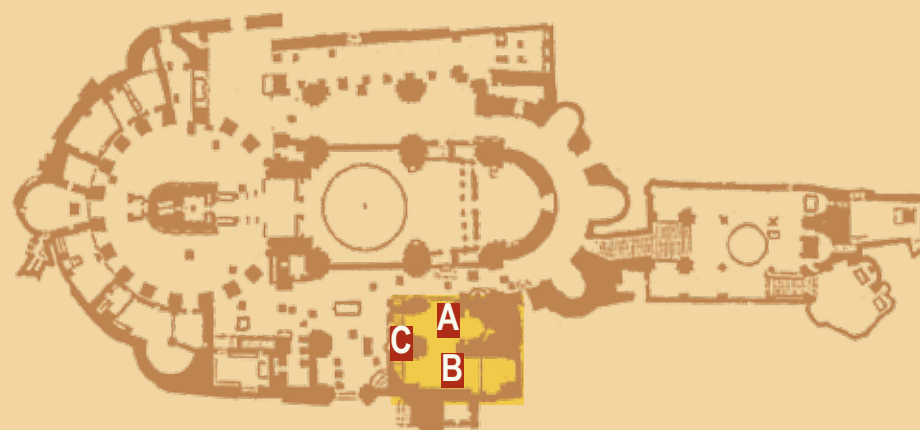
**C** A Megkenés köve  
Belépve a templomba, közvetlenül szemben van a Megkenés köve, Nikodémus és Arimateai József istenfélelmének emléke, akik előkészítették Jézus testét a temetésre. Az ortodoxok nagy tiszteletben tartják. Gyertyatartók és lámpások díszítik. A belső falon egy mozaik ábrázolja a jelenetet.





# A Kálvária kápolnái

A templomba történt belépés után jobbra kápolnák láthatók a Golgota különböző szintjein. Régészek megerősítették, hogy Krisztus korában a terület a városon kívül helyezkedett el, és hogy ez egy földdel feltöltött elhagyott kőbánya volt. Ezek a leletek egyeznek az evangéliumok nyújtotta információkkal, melyek egy kertről szólnak. A Kálvária kb. 5 méterrel emelkedik a bazilika padozata fölé, míg a kripta legalacsonyabb pontja 9 méterrel van lejjebb. Ez tehát egy nagyon göröngyös terület volt, ahol a kiálló sziklák alkalmasak voltak családi sírboltok kivájására. Hasonló környezetre gyakran lehet lelni Palesztinában.



KÖRÜT

## A A Kálvária kápolnája

A meredek lépcsőn felfelé menet elérkezünk a Kálvária oltárához, amely ama szikla fölött van, ahol Jézus kereszttje állt. A szikla egy üveglapon át látható az oltár bármely oldalán. A zárandók megérinthetik egy ezüsttel szegélyezett nyíláson át az oltár alatt, azon a ponton, ahol a hagyomány szerint a kereszt állt. Ez az a hely, ahol a zárandók teljesíthetik fogadalmukat azzal, hogy az oltárra helyezik azt a kicsiny fakeresztet, amit utazásuk kezdetén országukban kaptak.

A kápolna a görög ortodoxoké, és hagyományuk szerint lámpákkal, valamint gyertyatartókkal van feldíszítve.



## B A Megfeszítés kápolnája

A kápolna ferencesekhez tartozó része a keresztre feszítésre emlékeztet. Az ezüstözött bronz oltár a toszkán Ferdinando de' Medici nagyherceg ajándéka (1588). A díszítések és mozaikok 20. századi restaurációk, eltekintve a boltíves mennyezeten lévő 12. századból származó mozaiktól, ami a Mennybemenetelt ábrázolja. A két kápolna közt van a Fájdalmas Szűzanya oltára. A Szűzanya mellszobra portugáliai Mária királynő ajándéka (1778). A második meredek lépcső lefele vezet.



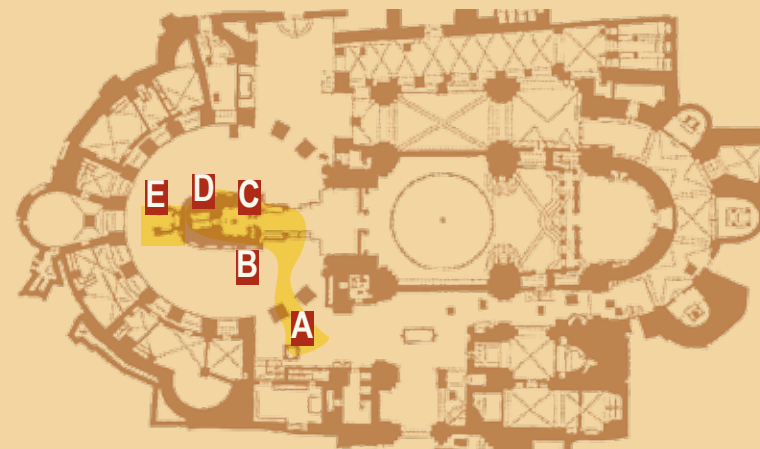
## C Ádám kápolnája

Közvetlenül a Kálvária alatt Ádám kápolnája az egyik legrégebbi kápolna a templomban. Az apszisban látható az a repedés, amit a legkorábbi keresztény hagyomány szerint a Jézus halálakor bekövetkező földrengés okozott. Azt mondják, a repedés lehetővé tette, hogy Krisztus vére Ádámra hulljon – s ezzel megváltva őt –, akiről azt tartották, hogy itt van eltemetve. Az első keresztények számára tehát ez volt a Golgota nevének eredete: a koponya helye. Ez a hagyomány ihlette a Kereszt ikonográfiáját, mely szerint a Kereszt lábánál egy koponya van, amire vér csurog, valamint gyakran egy kis barlang is látható.





# Jézus sírja



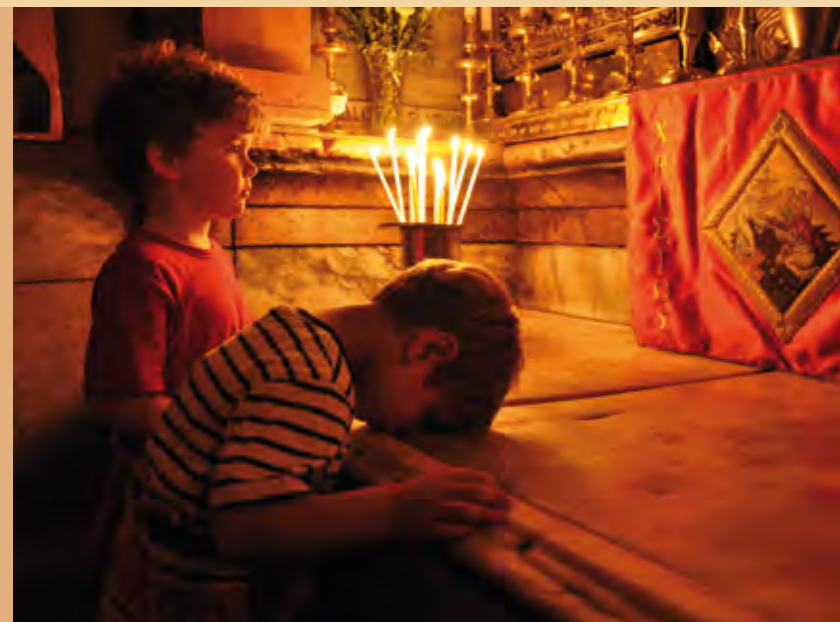
**A** Tovább haladva a Bazilika nyugati része felé (a zarándokok folyama – sokkal inkább, mint az építészeti részletek – jelzi a haladási irányt), egy kör alakú kő jelöli azt a pontot, ahol a három Mária, az evangélium elbeszélésében szereplő asszonyok, Jézusnak a Keresztről való levételét (Depositio) és temetését figyelték. Elhaladva a két masszív oszlop közt belépünk az Anastasis-ba, illetve a Rotundába, a mauzóleumba, amit Konstantin azért építtetett, hogy Krisztus sírjának helyéül szolgáljon.

**B** Az Épületecske  
A Bazilika alatt, a Rotunda közepén álló kis Épület (a latin aedicula, kis épület) mai külsejét a jó egy évszázada történt 19. századi helyreállítási törekvésnek köszönheti. A homlokzatot lámpák és vastag gyertyatartók sora díszíti, amelyek a különböző vallási közösségekhez tartoznak. Az elmúlt században történt földrengés miatt 1947-től vaspántok erősítik, úgyhogy sürgős helyreállításra szorul.

**C** A kis Épület belső tere két helyiségre oszlik. Az első, az Angyal Kápolnája, abból a kőből őriz egy darabot, ami Jézus sírját zárta, és amin az angyal ült Húsvét reggelén.



**D** Egy alacsony ajtó (133cm) vezet a második helyiségbe, ahol Jézus teste feküdt egy sziklából faragott pad, amit ma márványlapok védenek. A díszítés nem von el semmit a hely egyszerűségéből, ami zarándokok millióinak célja és a keresztény hit központja. Itt győzte le Jézus a halált.



**E** A kis Épület hátsó részéhez csatlakozik a Koptok Kápolnája, ami a keresztések korára datálható.





## A Rotunda

### A Rotunda avagy Anastasis

Az Anastasis (görög szó: „feltámadás”) néven is ismeretes Rotunda az eredeti lenyűgöző római-bizánci építkezésről tanúskodik, ahol pillérek, oszlopcsoportok és tágas ablakok megszabott rendben váltogatták egymást. Sajnos, az évszázadok során végzett restaurálások eredményeként az ablakokon nem hatol át közvetlenül a napfény, és a kör-

folyosót is két szintre osztja egy félelelet. A legutóbbi restaurálások idején az alsó szint tizenkét oszlopát eredeti alakjukban állították helyre. A Mária Magdolna oltárhoz közeli két oszlop minden bizonnyal vagy az eredeti Konstantin kori, vagy pedig a Hadrianus császár idején épült templomhoz tartozó oszlopok két tagja volt. A Bazilika helyreállítása 1990-ben fejeződött be.



B

### Arimateai József sírja

A Rotunda hátsó részén átjáró vezet egy sziklába vágott, akna alakú („kokhim”) sírbolthoz, ami Jézus sírjával egyidős. A 15. században fedezték fel, és Arimateai József sírjának mondták. Az ilyen típusú sírok elterjedtebbek voltak Jeruzsálemben, mint az arcosolium (avagy „pad”) fajtájúak (amit az evangéliumok szerint Jézus temetésére használtak). A sír alátámasztja, hogy Jézus idejében ezt a területet temetkezésre használták.



### Mária Magdolna oltára

Az oszlopokon nyugvó oltár Jézus Mária Magdolnának történt megjelenésére emlékeztet a síron kívül. Itt működnek a ferencesek.



D

### A Megjelenés kápolnája

A Rotunda vestibuluma északi részétől belépünk a Legszen- tebb Oltáriszentség kápolnájába. A ferencesek a 14. századtól vannak itt jelen. A kápolna a feltámadt Jézus Édesanyja számára való megjelenésének van szentelve. Az eseményről nem tudósítanak az evangéliumok, hanem hagyomány útján adták tovább. A kápolnában tisztelik a Megostorozás oszlopát.



A

E

### Kórus, vagy Katholikon

A görög Kórus, vagy Katholikon a görög orthodoxokhoz tartozik, amit elkülönítettek az épület többi részétől, és csak az Anastasis fele hagyták nyitva. Ennek restaurálása során a kereszt kori padozat alatt előkerültek a Konstantin kori Martyrium Bazilika alapjai.

A bazilikát bizánci stílusú mozaik borítja. A Krisztus halálával és feltámadásával történő egyetemes megváltás kozmikus gondolatát szimbolikusan ábrázolja a kupola alatti *Omphalos*, vagyis Világ Köldöke néven ismert márvány medence.





## Északi oldalhajó és körfolyosó

### C Körfolyosó

Előre haladva a keresztet körbejárva a körfolyosón három kápolnához érünk, amiket Jézus szenvedése pillanatainak szenteltek.

### D Szent Longinus kápolnája

Annak a római katonának szentelték, aki lándzsájával átszúrta Krisztus oldalát, amiből tüstént vér és víz ömlött ki.

### E A Szent Ruhák elosztásának kápolnája

Jézus ruháitól való megfosztására emlékeztet.

### F A Kigúnyolás kápolnája

A papoknak és a népnek a Megfeszített felé tett sértegetéseire emlékeztet. A kápolnában őrzik annak az oszlopnak egy darabját, amin a hagyomány szerint a tövissel megkoronázott Krisztus ült.



### A A Szűz boltívei

Tovább haladva az északi oldalhajón, megkülönböztethetünk korábbi építkezésekből való részeket. A Konstantin korból való eredeti épületegyüttes hátsó falából bizánci oszlopok, és a keresztet körbejárva a körfolyosóból pillérek tűnnek ki. Magán a falon mélyedé-

sek láthatók, ahol az épületet egykor díszítő sokszínű márványt oda erősítették.

Öt oszlop különbözik a többitől, alacsonyabbak, és érdekes külsejűek. Az úgynevezett Szűz boltíveit alkotják, amik az Úr Édesanyjának Fia sírjához történt látogatásaira emlékeztetnek. Ezt az emlékeztetőt hitelesnek tekintették a keresztet körbejárva, és ez volt a Konstantin korból való egyedüli rész, amit megőriztek.

### B Krisztus börtöne

A mellékhajó végén van egy dísz nélküli kápolna, amit egy kilencedik századból származó hagyomány alapján Krisztus börtönének hívták. Ennek padozata a Konstantin korból való egyedüli olyan eleme, amin járni lehet.



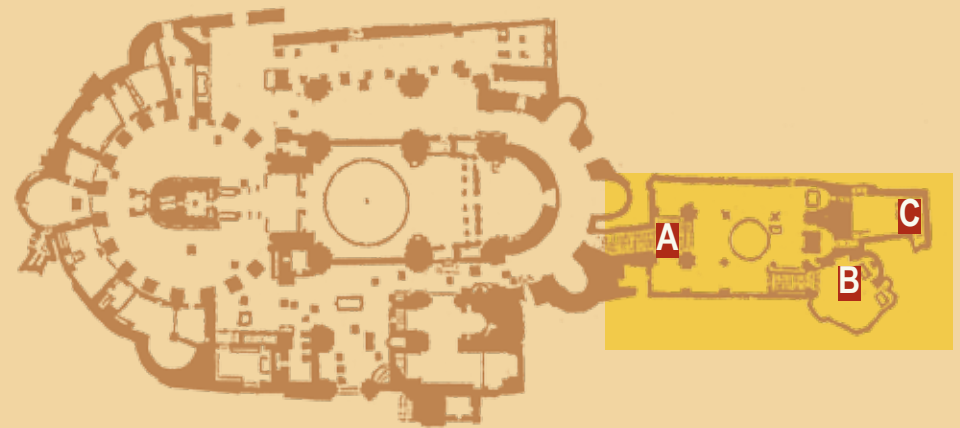


## Az alsó kápolnák

### A Szent Ilona kápolnája

A körfolyosótól lépcső vezet a Szent Ilona tiszteletére szentelt kápolnához. E lépcső melletti falat kis keresztek borítják, melyeket évszázadok során az örmény zarándokok karcoltak bele tanúságul népük Kereszt iránti jámborságának.

327-ben Konstantin császár édesanyja, Szent Ilona császárnő elzarándokolt Jeruzsálembbe, és meg akarta keresni a Szent Keresztet. A történelmi tudósítás három kereszt megtalálásáról beszél egy régi ciszternában, együtt a szegekkel (az egyik szeget a Monzai Székesegyházban őrzött Vaskoronába foglalták, a másik a Milánói Dómban, míg a harmadik Rómában van) és a titulussal – ez az a tábla, vagy lemez, amire Pontius Pilatus parancsára három nyelven írták fel az ítélet okát (egy töredékét Rómában őrzik, a Santa Croce templomban). Egy csoda segített azonosítani Krisztus Keresztjét. A kápolnának három hajója van, négy oszlop tartja a boltozatot, és a 12. századra keltezhető. Ez az örmények tulajdona. Történelmi források és régészeti ásatások támasztják alá, hogy a termet már a Konstantin császár által indított vállalkozás részeként valamiképp használták. A kápolnát örmény stílusban függő lámpák díszítik.



### B A Kereszt megtalálásának kápolnája

Tovább haladva lefelé elérkezünk a templom legmélyebb pontjához, a Kereszt megtalálásának sziklába vájt kápolnához. Az ereklyék megtalálásának hagyományos helyét korlátok emelik ki. A falak 12. századi freskók halvány nyomait őrzik, míg a vakoló szerszám helye ott látható az ókori kőfejtőből való tömbökön. A falakon lévő, hamuban gazdag, vizet megkötő anyagból készített gipsz, amit Krisztus idejében általánosan alkalmaztak, élesen bizonyítja, hogy ezt az alsó helyiséget abban az időben ciszternaként használták.



### C Szent Vartan kápolnája

1970-ben, a Szent Ilona kápolna apszisa mögött elhelyezkedő, Hadrianus idejéből való falon rajzot találtak, ami a második századra datálható. A rajz egy bárkát ábrázol a következő felirattal: Domine ivimus, „Uram, itt voltunk”. Ez a legkorábbi ismert tanúsága a Szent Sírhoz tett zarándoklatnak. Mivel a helyiség nincs nyitva a látogatók előtt, megtekintéséhez engedélyt kell kérni az örményektől





A Szent Sír körülvevő Bazilika területén lévő maradványok kutatásával képet kaphatunk a Konstantin kori építkezések kiterjedéséről.

**A** A Szent Sándor orosz vendégházban Konstantin kori, illetve Hadrianus császár fórumából találtak épületmaradványokat.



**B** A Konstantin kori Martyrium bejáratának maradványai láthatók egy arab cukrászda hátsó szobájának nyugati részén.



**C** A Kopt Kolostortól lehet lejutni a ciszternába. A régi kőbánya legmélyebb részeit ciszternaként használták, hogy elláthassák vízzel Jeruzsálemet.



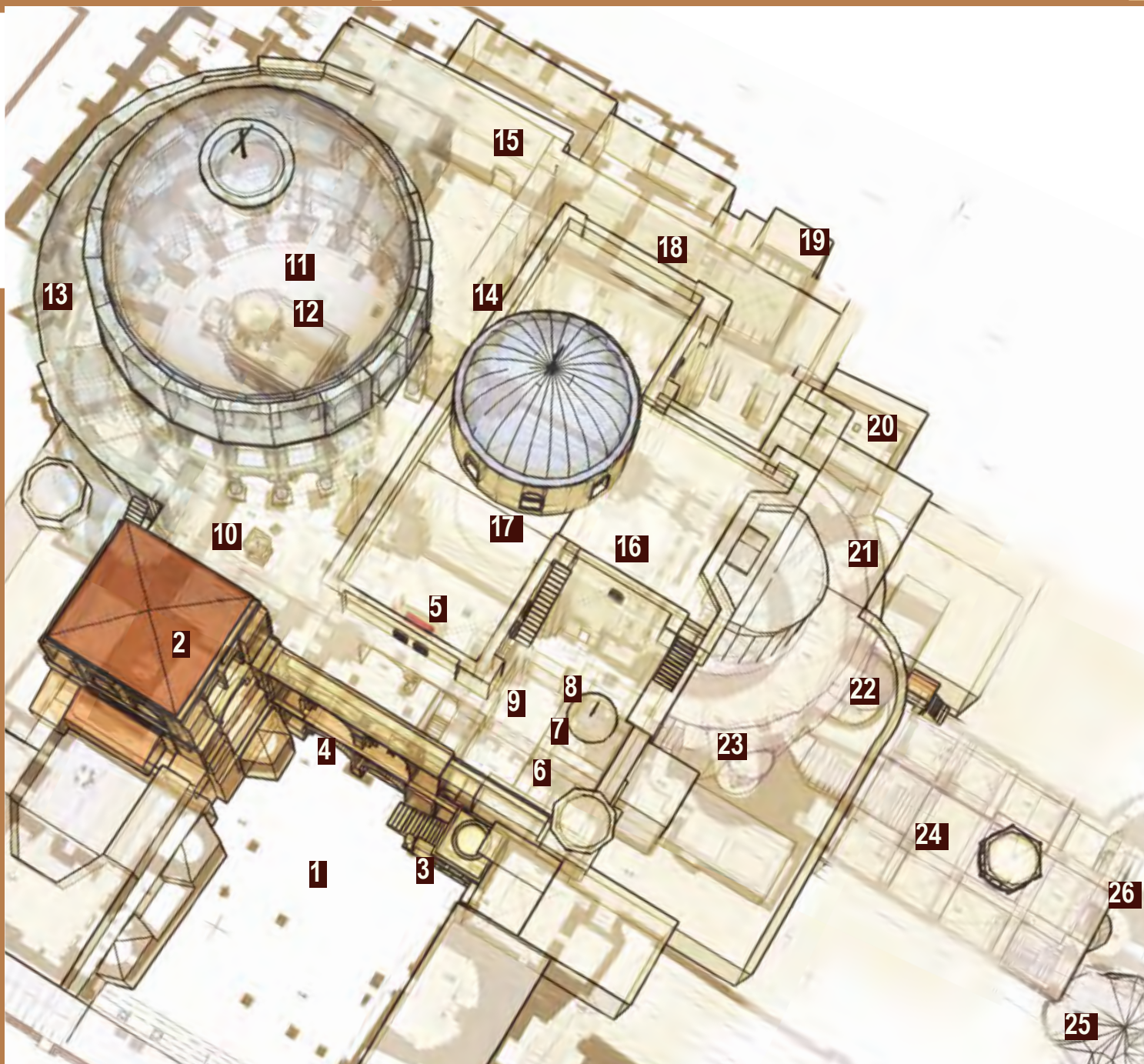
**D** Ahol egykor a Martyrium állt, ott van ma a kis cellából épült Etióp Monostor, amit a Szent Ilona kápolna tetején lehet látni.



**E** Tovább haladva az etióp kápolnákon, újfent a Parvishoz érünk, s ez az udvar a Szent Sír Bazilikába vezet.



## A Konstantin kori épületegyüttes nyomai



## Helyazonosító

1. Parvis (udvar)
2. Keresztes harangtorony
3. A Frankok kápolnája
4. Bejárat
5. A Megkenés köve
6. A Keresztre feszítés kápolnája
7. A Fájdalmas Szűzanya oltára
8. A Kálvária kápolnája
9. Ádám kápolnája
10. A Három Mária tere
11. Rotunda (Anastasis)
12. A Kis épület
13. Arimateai József sírja
14. Mária Magdolna oltára
15. A Megjelenés kápolnája
16. Görög kórus, avagy Katholikon
17. Omphalos
18. A Szűz boltívei
19. Melléképületek
20. Krisztus börtöne
21. Szent Longinus kápolnája
22. A Szent Ruhák elosztásának kápolnája
23. A Kigúnyolás kápolnája
24. Szent Ilona kápolnája
25. A Kereszt megtalálásának kápolnája
26. Szent Vartan kápolnája



Jézus szenvedése, 1629-ből való metszet

## A Kálvária közelében lévő kert

Nehéz ma elképzelni, hogy a hely majdnem kétezer évvel ezelőtt hogy nézett ki. Az emlékművek és az építkezések gyökeresen átalakították azt a területet, ami az első században Jeruzsálemben kívül helyezkedett el. Nem szabad tehát megfeledezni azokról az évszázadok során ebben a városban végbe-

ment változásokról, ami a 4. századtól Palesztina történetének gyűjtőpontja, és számtalan háború okozója is volt. A hely iránti nem halványuló érdeklődés ténye a régészek és történészek körében ama közel egyetemes elfogadottsághoz vezetett, hogy a Názáreti Jézus megfeszítésével, temetésével és feltámadásával kapcsolatos, keresz-

tény hagyomány szerinti esemény itt zajlott le.

Ahhoz, hogy jobb képet kapjunk erről a helyről, újra meg kell vizsgálnunk az evangéliumoknak az Úr keresztre feszítése, temetése és feltámadása helyével kapcsolatos információját. Az evangéliumok a Koponyák helyének nevezik (arámiul Golgotha, görögül kranion topos, latinul calvariae locus). A „hegy” elnevezést a 4. századig nem alkalmazták, míg az azt körülvevő sziklát el nem távolították, s ennek következtében a megfeszítés sziklája egy hat méter magas domb maradt. Az evangéliumokban a Golgotára egyszerűen, mint helyre történt utalás. „Kivitték a Golgota nevű helyre, ami azt jelenti, hogy Koponyahely” (Mk 15, 22).

„Azok átvették Jézust. Ő pedig kereszttét hordozva kiment az úgynevezett Koponyahelyre, amely héberül Golgotának mondatik” (Jn 19, 16-17).

A Golgota hely azonos egyrészt azzal a hellyel, ahol a Kereszt állt, másrészt a kerttel: „Azon a helyen, ahol felfeszítették őt, volt egy kert” (Jn 19, 41). A Golgota a városon kívül volt, de elég közel hozzá, úgyhogy az arra járó emberek olvashatták a Poncius Pilátus által a Keresztre tetetett feliratot: „Ezt a feliratot sokan olvasták a zsidók közül, mert közel volt a városhoz az a hely, ahol megfeszítették Jézust. Héberül, görögül és latinul volt írva” (Jn 19, 20).

A kertben volt egy sziklába vájt új sírbolt: „Azon a helyen, ahol felfeszít-

tették őt, volt egy kert, és a kertben egy új sírbolt, amelyben még senki sem feküdt” (Jn 19, 41).

A sír, amiben Jézus feküdt, Arimateai Józsefé volt: „József fogta a testet, begöngyölte tiszta gyolcsvászonba, és betette sziklába vágott, saját, új sírboltjába” (Mt 27, 59-60).

A sír bejáratát egy kő zárta el: „A sír bejáratához egy nagy követ hengerített, és elment” (Mt 27, 60).

Az evangéliumok híradásaiából néhány tudós azt a következtetést vonta le, hogy a sír az arcosolium néven ismert típushoz tartozott (belül terrasszal vagy paddal): „Mária pedig kinn állt a sírnál és sírt. Amint sírdogált, behajolt a sírboltba. Két angyalt látott fehér ruhában ülni, az egyiket fejtől, a másikat lábtól, ahol Jézus teste feküdt” (Jn 20, 11-12).

## A KŐFEJTŐTŐL A KERTIG

A régészeti feltárások eredményének köszönhetően pontos képünk van a Kálvária helyrajzát illetően. Az 1961-ben kezdődött helyreállítási munkák során régészeti kutató árkokat nyitottak a Bazilika különböző pontjain. Ezen árkok alapján mára biztos ismeretünk van, hogy a terület kőfejtőtől szolgált a Kr. e. 8-1. századig, és meleke („királyi”) típusú mészkövet bányásztak itt.

A mészkőbánya létét bizonyítják a kőfejtők által a köveken végzett bevágások, amit az egész területen lehet találni, a mai Keresztény Nyegyed Útjá-



tól a Souk Khan el-Zeit-ig. Ezek nyomai felfedezhetőek a Kereszt megtalálásának kápolnájában. A kőfejtés a Kr. e. 2. században megszűnt, s a területet kis kerteknek használták, míg a sírokat a meredek sziklafalakba vájták. Egy pad-típusú sírbolt, - amit Arimateai József sírjának mondanak – még ma is látható a Szírek kápolnája mögött. Jelenléte azt bizonyítja, hogy az első században ez a terület még kívül esett Jeruzsálemben, minthogy a zsidó vallás nem engedte meg a városon belül való temetkezést.

A régészeti tény azt mutatja, hogy Jézus sírja a terület egy elszigetelt sarkában volt. A sírnak alacsony nyílása volt, és a bejáráshoz elengedhetetlen volt szinte letérdelni. A szűk átjáró után a vestibulumba ért az ember, ami a halottas kamrához vezetett. Itt egy magában álló pad formájú teraszt (a bejárástól nézve) jobb oldalt vágtak ki a falból. Úgy tűnik, hogy Arimateai Józsefnek szándékában állt befejezni a családi sírt azzal, hogy két további teraszt alakít ki a sírbolt nyugati és déli oldalán. Ám a nagyheti események kéréség kívül keresztül húzták a tervét.

A Herodes Agrippa (Júdea királya Kr. u. 41-44) által építtetett új városfal magában foglalta ezt a területet a város új kerületében. A jeruzsálemi keresztények a nagy események emlékéért a Szent Helyeken ünnepelték meg. Az első zsidó felkelést (Kr. u. 66-70) megelőző zavargások eredményeképp a jeruzsálemi keresztények a decapolisi Pellé-be menekültek. A zendülés vérfürdőbe torkolt. Amikor a Simon Bar

Kokhba vezette második zsidó felkelés Kr. u. 132-ben kitört, a Palesztinában állomásozó Tizedik Római Legió újfent közbelépett. Ez Palesztina teljes leigázását és a zsidók szétszórását (diaszpora) vonta maga után. Jeruzsálem ismét teljes átalakuláson ment át.

### Aelia Capitolina

Egy zsidó nacionalizmus feltámadását megakadályozandó, Hadrianus császár új várost alapított, Aelia Capitolinát. Aeliának a saját tiszteletére nevezte (neve, vagy családi neve Aelius volt), Capitolinának pedig azért, mert Capitolium kellett, hogy legyen a római istenek tiszteletére – ahol a zsidó és keresztény jelenlét összes emlékét eltörölték (a rómaiak nem különböztették meg világosan a két vallás közt). A Golgota területe, Aelia központjánál, eltűnt az új nagyszabású építkezések során, de a helyek emlékezetét tovább hagyományozták a városban maradt nem zsidó keresztény közösségek. Szent Jeromos írja 395-ben: „Hadrianus idejétől Konstantin uralkodásáig, kb. száznyolcvan évig, Juppiter egy szobra állt a Feltámadás helyén, amíg a Kereszt sziklájára egy Venus szobrot állítottak a pogányok, s ez istentisztelet tárgyává lett. Eme üldözés kezdeményezői úgy gondolták, hogy a szent helyek bálványokkal történő megszenteltségeltetése révén elvehetik a Feltámadásba és a Keresztbe vetett hitünket.

## Nagy Konstantin kora

325-ben Macarius, Jeruzsálem püspöke kérte és megkapta az engedélyt Konstantin császártól, hogy lerombolja a Szent Helyek fölé emelt pogány templomokat. A terület feltöltése céljából Hadrianus által felhalmozott anyag eltávolítása során feltárták Jézus sírját. Cezareai Eusebius így ír a feltárás meglepetéséről: „Lassacskán a földalatti részt is feltárták, és minden várakozást felülmúlva, a Megváltó feltámadásának tisztelettel övezett és legszentebb tanújele lett nyilvánvalóvá. Ez a legszentebb barlang maga jelenítette meg egy hasonlatát a Megváltó visszatérésének az életbe. Vagyis, miután sötétségben eltemették, újra világosságra támadt, és mindazoknak, aki eljöttek, hogy lássák, világos és látható bizonyítékát adta az ott történt csodáknak, és bármily hangnál egyértelműbben tanúsodik a Megváltó feltámadásáról.”

A meglepő hangszín azt mutatja, hogy a felfedezés nem volt előre látható. Úgy tűnik, hogy csupán a Kálvária helyét hagyományozták tovább. A domb túl magas volt ahhoz, hogy teljesen elegyengessék. Eusebius nem jelzi, hogy a sírt miképp azonosították be Krisztus sírjaként. Egyesek úgy vélik, hogy egy ott lévő keresztény rajz alapján tették.



Egy 333-ban Bordeaux-ból érkező zarándok megemlíti, hogy látott Jeruzsálemben egy Golgota nevű dombot egy „kőhajításnyira” attól a helytől, ahol Jézus testét eltemették.

A feltárás után Konstantin építészei egy mauzóleumot tartalmazó tervet viteleztek ki Krisztus sírjának védelme és kiemelése céljából.

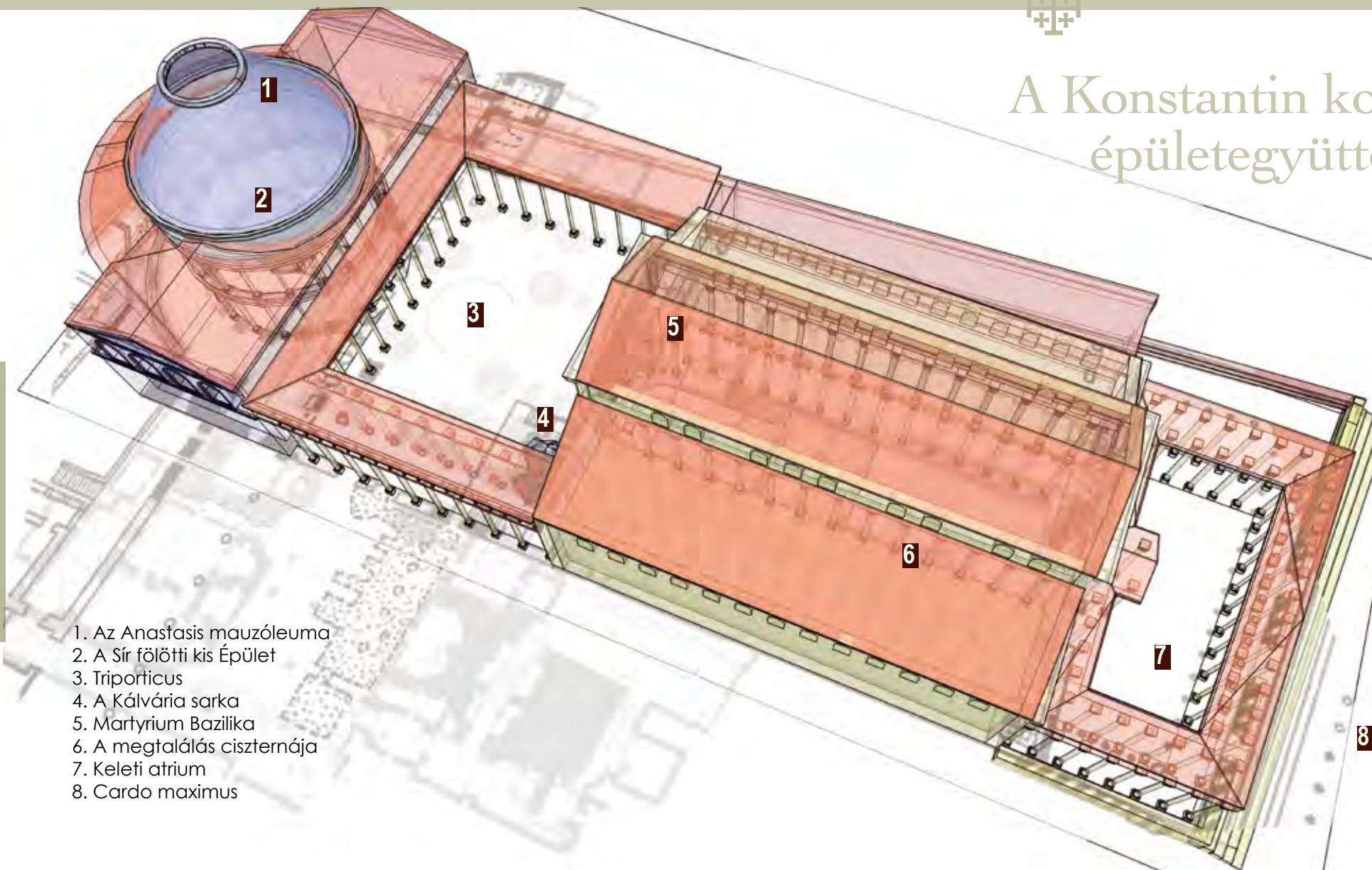
Az épületegyüttes felhúzása érdekében a Gareb néven ismert domb gerincén, az északi és nyugati oldalon, aztán tovább ástak. A sír, ami most külön van a kőfejtőtől, nem hasonlított egy barlangnál többre, és egy „Épületecskére” utalt – a sírt magában foglaló kis épületre, amit azon tágas tér közepén emeltek, ahol az Anastasis felséges mauzóleuma, a csakis római keresztény mauzóleum állt.

A Kálvária szeglete, aminek méretét tovább csökkentették, a szabad égre nyílt, és az Anastasis, valamint az új tágas Martyrium bazilika közt elhelyezkedő oszlopos udvar (a három oszlopsor miatt Triporticus) foglalta magában: „A tágasabb templomot Martyriumnak hívják, mert a Golgotánál, a Kereszt mögött van, ahol az Úr szenvedett” – magyarázza a 4. századi zarándoknő, Egeria.

Jeruzsálem és a Szent Sír Bazilika a Madaba mozaik térképén.



## A Konstantin kori épületegyüttes



1. Az Anastasis mauzóleuma
2. A Sír fölötti kis Épület
3. Triporticus
4. A Kálvária sarka
5. Martyrium Bazilika
6. A megtalálás ciszternája
7. Keleti atrium
8. Cardo maximus

Az Anastasis fenséges mauzóleumát 336-ban szentelték fel (általános elrendezését még ma is fel lehet ismerni). A hatalmas apszis alakú (félkör alakú) épület keleti falán nyolc ajtó vezet a Triporticushoz, és mindegyik fölött

ablak nyílik az ég felé. Belül pillérek és oszlopok váltakozva tartják a galériát, amit egy kupola koronáz, tetején egy kör alakú nyílással (oculus). A kupolán át érkező fénysugár mellett szűrt fényt érzékel a szép mintázatú széles ablakok-

tól az aprólékosan díszített Épületecskére, ami az Úr sírját zárja magába. Ezzel szemben az Épületecske belül Konstantin akarata szerint nincs díszítve, mert semmi sem fedheti el azt a sziklát, ami Krisztus feltámadásának tanúja.

Az egész épületegyüttes tengelyének hossza, a Cardo Maximuson lévő keleti udvartól az Anastasisig, 150 méter, Hadrianus szomszédos fórumának hosszában.



A zarándokok tudósításai megerősítik, hogy a jeruzsálemi egyház vette át az épületegyüttes felügyeletét. 1896-ban, Madabában, egy Bizánc-kori templom padozatán felfedeztek egy hatodik századból való mozaikot, amely Libanon és Egyiptom közti területeket ábrázol. Jeruzsálem városa uralja ezt a nagyszerű mozaikot, kellős közepén pedig a Szent Sír épületeivel.

## A PERZSA TÁMADÁS

A Konstantin korabeli épületek ragyogása három évszázadig tartott. 614. május 20-án elfoglalták és kifosztották Jeruzsálemet a perzsa támadók. Egyszer végül az örült pusztítás, a gyilkosságok és deportálások megszűntek. 622-ben egy rendelet lehetővé tette az újjáépítéseket. A helyreállítást Abbot Modestus kezdte el. Csak szűkös lehetőség állt rendelkezésére, egy bizonytalan politikai helyzetben dolgozott, s a keresztény közösség segítségére támaszkodhatott. Új vonás, hogy a Kálváriát a Bazilika foglalja magában. 638-ban az arabok elfoglalják Palesztinát. Omar kalifa békésen birtokba veszi Jeruzsálemet. Amikor meglátogatja a Szent Sír Bazilikát, szándékosan nem imádkozott odabent, elkerülve azt, hogy az egész épületegyüttes mecsetté váljék. Köpenyét imádságra a Martyrium keleti udvarában terítette le, ami ezután a muszlimok számára lett fenntartva az imádság helyéül. Ezzel a keresztények elveszítették a templomhoz való eljutás fő útvonálát. Idő múlásával az arab uralom egyre inkább ellenségessé vált.

A kilencedik század kezdetén erős földrengés rongálta meg az Anastasis kupoláját. A templom 841-ben, 938-ban, és 966-ban ismét kigyulladt.

## AL-HAKIM PUSZTÍTÁSA

Minden ingóságot elraboltak, amit a templomban találtak, és teljesen lerombolták azt, csak azokat a dolgokat hagyták meg, amiknek az elpusztítása túl nehéz lett volna. Így lerombolták a Kálváriát, a Szt. Konstantin templomot, és mindazt, ami körülötte volt. Megpróbálták elpusztítani a szent ereklyéket.

A rombolás kedden vette kezdetét, Safar hónap vége előtti ötödik napon, a Hegira 400. évében.”

*Yahya ibn Sa'id, arab történétíró*

1009-ben al-Hakim kalifa parancsba adta Palesztina kormányzójának, hogy rombolja le a Szent Sír Bazilikát, és garantálja, hogy minden nyom teljesen eltűnjék. A keresztényeknek tiltva volt a Szent Sír látogatása, és az imádság annak romjai közt. 1014-ben Hakim édesanyja, aki keresztény volt, megkezdte a fia által lerombolt templom újjáépítését. 1021-ben egy Konstantinápolyal kötött béke tette lehetővé a helyreállítási munkák megkezdését, amit Constantinus Monomachus császár uralkodása alatt fejeztek be. Mivel lehetetlen volt a teljes épületegyüttes visszaépítése, a Rotundát és a Szenvedésre emlékeztető kápolnákat állították helyre, míg a Triporticus és a



Martyrium Bazilika felépítése elmaradt. A Rotundát mozaikokkal gazdagították.

Az orosz Dániel apát, aki a keresztetek újjáépítési munkái előtt meglátogatta Jeruzsálemet, ezt a leírást hagyta ránk: „A Feltámadás temploma kört formáz, és tizenkét egy kőből faragott oszlop, valamint hat pillér tartja. A padozat szép márványlapokból készült. Hat bejárata van, és karzata tizenkét oszloppal. A karzat fölött lévő mennyezetet a szent prófétákat ábrázoló fényes mozaikok látha-

tóak. A templom kupoláját nem kőboltozat zárja, hanem valójában rácsos szerkezetűre épített fagerendák. Ily módon a templomnak természetes nyílása van a tetején. A Szent Sír bolt ez alatt a nyitott kupola alatt helyezkedik el.”

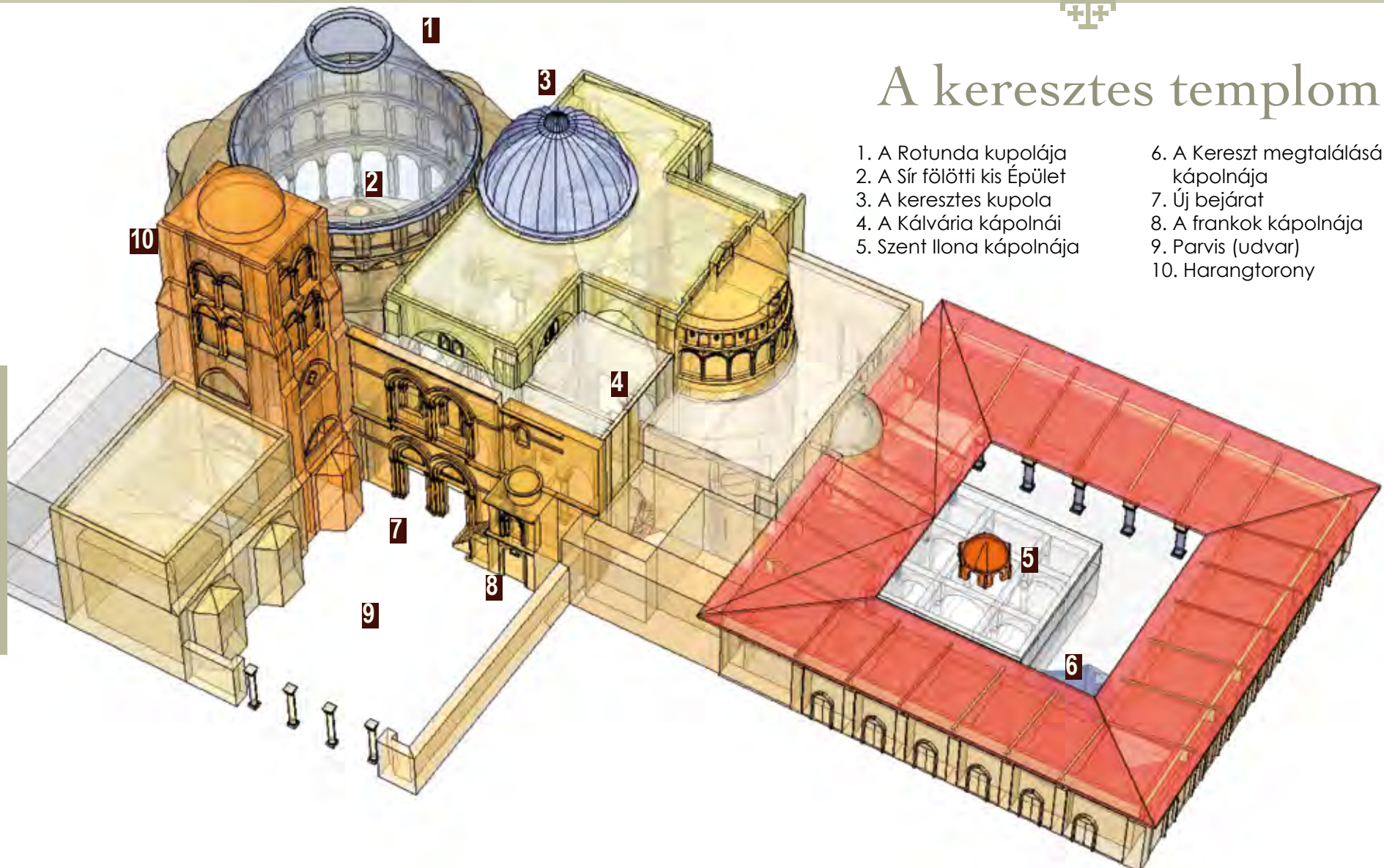
Ugyanezen időszak alatt tetőfokára hágott Róma és Bizánc közt a tanításbeli valamint politikai téren az elkeseredett küzdelem. 1054-ben bekövetkezett a keleti és nyugati egyház közti szakadás: a katolikusok és ortodoxok közti elkülönülés mind a mai napig jelen van.

## A kereszties kori átalakítás

A keresztetek 1099. július 15-én foglalták el Jeruzsálemet. Az volt a szándékuk, hogy helyreállítsák a Szent Sír Bazilikát annak korábbi teljes fényében. Azzal az elképzeléssel jöttek, hogy egy templom felépítésével egybekössék a szentélyeket és az ott lévő kápolnákat, román stílusban, a Konstantin kori Triporticus helyén. A Rotundát az oszlopokkal és pillérekkel emelt új templomhoz egy diadalív kapcsolta. Ennek felső szintjén galériát alakítottak ki, míg az alsó szinten egy körfolyosó futott. A kereszthajó két szárnya nem volt







## A keresztes templom

- |                             |                                       |
|-----------------------------|---------------------------------------|
| 1. A Rotunda kupolája       | 6. A Kereszt megtalálásának kápolnája |
| 2. A Sír fölötti kis Épület | 7. Új bejárat                         |
| 3. A keresztes kupola       | 8. A frankok kápolnája                |
| 4. A Kálvária kápolnája     | 9. Parvis (udvar)                     |
| 5. Szent Ilona kápolnája    | 10. Harangtorony                      |

szimmetrikus, Északon a Szűz Ívei néven ismert oldalhajóval, és a Kálvária kápolnáival délen. Az épület keleti végén a Körfolyosóra nyíló három imatermet építettek, hogy a Szenvedés eseményeire emlékeztessenek. A Kör-

folyosóról lépcső vezet le a Szent Ilona és a Kereszt megtalálásának kápolnához. A Cardo Maximusra nyíló átrium elvesztése miatt az épületnek egy új „homlokzatot” kellett kialakítani, melyet úgy építettek meg, hogy a déli

udvarra, a Parvisra nézzen. Ezen udvar kiemelésére emeltek az észak-nyugati sarkon egy lenyűgöző öt-szintes harangtoronyt. Az új homlokzatnak volt egy ünnepi bejárata a Kálvária-hoz a Frankok kápolnáján keresztül. A

bazilikákat később mozaik-díszítéssel látták el. Az új Szent Sír Bazilikát 1149 július 15-én, Jeruzsálem elfoglalásának ötvenedik évfordulóján szentelték fel. A templom számára a latin hierarchia helyre állt.



## HANYATLÁS

1187-ben Jeruzsálemet visszavette Szaladin szultán serege, és a Szent Sír Bazilikát bezárták. Az uralkodóval Konstantinápolyban kötött egyezmény eredményeként a helyreállították a görög hierarchiát. A katolikusok, az úgy nevezett frankok vagy latinok, rövid fegyverszünet idején mehettek oda, de csak hogy újra elűzzék őket a kegyetlen hvárezmi támadás idején, 1244-ben, amikor megtámadták, és mészárolták a keresztényeket, a templomot pedig még egyszer komolyan megrongálták. Thietmar zarándok írta 1217-ben, hogy a Szent Sír Templom és a Szenvedés helyén „nincsenek lámpák, és megszűnt az istentisztelet, s mindig zárva van, kivéve, amikor fizetés fejében kinyitják a zarándokoknak.”

A keresztény világ tiltakozásának hatására a szultán bocsánatot kért IV. Ince pápától, mondván, hogy a pusztítás az ő tudta nélkül történt. Szavatolta ugyanakkor azt, hogy amint a rongálásokat kijavították, és a kulcsok két muszlim családra lennének bízva, akik kinyitnák a templomot, valahányszor zarándokok érkeznek (ez a helyzet a mai napig

fenáll). Ez egy sötét időszak volt, és gátlástalan hivatalnokok gúnyolódtak a keresztény közösség azon szándékán, hogy eljussanak a templomhoz. A zarándokok díj megfizetése után léphettek be a templomba. Ott kaptak egy helyet és egy oltárt, ahol hosszabb időn (több napon) át részt vehettek a saját nyelvükön tartott istentiszteleteken. Ezen időszak alatt Mezopotámiából, Egyiptomból, Örményországból, Etiópiából, Szíriából, Görögországból és Grúziából érkező keresztény közösségek telepedtek meg Jeruzsálemben. Tamara, Grúz királynő közössége számára kiváltságot szerzett a díj fizetése alól, valamint engedélyt a templomban való lakásra. A szerzetesek a templomajtón vágott nyílásokon át kaptak ételmelet és adományokat. A szentély állapota fokozatosan leromlott.

A nyugati uralkodók, a Szent Helyek fegyveres visszavételének esélyét elvesztve, a katolikus istentisztelet biztosítása és a zarándokok segítése végett tárgyalásokat kezdtek a szultánokkal. Eredményt a nápolyi királyi család ért el, aki 1333-ban jogot szerzett a latin közösség jeruzsálemi letelepedése számára.

## Ferencesek a Szent Sírnál

1342-ben VI. Kelemen pápa a Szentföldön 1335-től jelenlévő ferenceseket hivatalosan is megbízta a szent helyek őrzésével. Ettől az időtől fogva a ferences testvérek vették birtokba a Feltámadt Jézus Anyjának való Megjelenése Kápolnát. Niccolò da Poggibonsi testvér, aki 1346 és 1350 közt járt a Szentföldön, leírta a Szent Sírnál látottakat. „A Mária Magdolna oltárnál a latinok teljesítenek szolgálatot, nevezetesen a Kisebb Testvérek, akik közülünk valók, latin keresztények, mivel Jeruzsálemben, és a tengeren túl – Szíriában, Izraelben, Arábiában és Egyiptomban – nincs más klerikus, pap vagy szerzetes, csak a Kisebb Testvérek, és ezeket hívják latin keresztényeknek.”

Grethenios, orosz archimandrita amatról számol be, hogy a templomban, amit a húsvéti ünnepek és a zarándokok kivételével egész évben zárva tartanak, állandó jelleggel egy görög, egy grúz, egy frank (vagyis egy kisebb testvér), egy örmény, egy jakobita (szír) és egy etióp pap van jelen.

Ez egy viszonylag nyugalmas időszak volt: a különböző keresztény közösségek a Szent Sírnál együtt vezették a nagyheti szertartásokat, beleértve a virágvasárnapi körmenetet is.



Szent Ferenc és az ő követői a Szent Sír kis Épületecskéjét hordozzák. Metszet 1724-ből.

A TÖRÖK URALOM  
ALATT

1517-ben az iszlám világ hatalmi központja átkerült az egyiptomi Mameluk dinasztiától a törökországi Ottománok kezébe. A Konstantinápolyban lakó szultán kedvezett a Görög Orthodox Egyháznak, és ez nagyfokú sűrlődáshoz vezetett a görögök és latinok közt.

Egy 1545-ös földrengés következtében ledőlt a harangtorony egy része. A pénz és a palotában folyó intrikák a legtöbbet felajánló személy diadalának jelképekévé alakították a Szent Sír Bazilikát. 1630 és 1637 közt a templom különböző részei több, mint hatszor cseréltek gazdát.

1644-ben a grúzok, minthogy képtelenek voltak a díjat fizetni, elhagyták a templomot, és röviddel utána, az etiópok ugyancsak távoztak. A ferenceseknek sikerült megszerezni a más vallási közösségektől elhagyott területeket.

1719-ben, hosszú tárgyalások után, a ferencesek elkezdték az Anastasis kupolájának helyreállítását. Attól tartva, hogy befejezése előtt értelmetlenül megakad a munka, több mint 500 munkást alkalmaztak, 300 katona felügyeletével. A kupolát és a timpanont vakablakokkal állították helyre, ám a súlyosan megsérült mozaikok eltűntek. Az örmények megjavították a Szent Ilona Kápolnához vezető lépcsőszerkezetet, a görögök pedig lebontották a harangtorony sérült szintjeit. Az Épületecskét 1728-ban állították helyre. A szultán 1757-ben kelt határozatával a görögök birtokául jelölte ki a betlehemi templomokat, Szűz Mária Sírját, és a latinokkal közösen a Szent Sír Bazilika részzeit. Attól az időtől fogva nem volt lényegi változtatás a Szent Helyek feletti tulajdonlás tekintetében.

Az utolsó  
korszak,  
amikor a  
Szent Sír  
nyitva állt

1555-ben Ragusai Bonifác, szentföldi kusztos engedélyt kapott a templom részeinek helyreállítására és egy teljesen új Épületecske megépítésére. Ez egy nagyobb helyreállítási munkafolyamat volt, amelynek részletes leírását hagyták ránk a ferencesek. 1009 óta első ízben volt látható emberi szem számára az a sziklapad, ahol a Megváltó teste feküdt. Bonifác így írja le ezt a jelentős eseményt egy levelében:



A Bonifác atya által rekonstruált Épületecske, egy régi metszet alapján



SUB PAULO QUARTO,  
ET CAROLO QUINTO  
IMPERATORE  
INVICTISSIMO,  
ANNO A CHRISTO NATO  
MILLESIMO QUINGENTE-  
SIMO QUINQUAGESIMO  
QUINTO,  
XXVII AUGUSTI,  
HORA XVI

„Tisztán feltűnt szemünk előtt az Úrnak sziklába vájt sírja, amelyben két angyal képe látható. Az egyik kezében egy felirat ezzel a szöveggel, „Feltámadt! Nincsen itt!”, míg a másik a Sírra mutat és hirdeti: „Íme a hely, ahová helyezték őt.” Ezeknek az angyaloknak a képei, amint kapcsolatba kerültek a levegővel, tüstént szinte teljesen eltűntek.

Amikor, sürgető szükségből, el kellett távolítanunk a sírt fedő alabástrom lapokat, amelyeket Szent Ilona helyeztetett oda, hogy azon a helyen ünnepelni lehessen a szentmise misztériumát, megjelent előttünk az a kimondhatatlan hely, ahol az Ember Fia három napon át pihent.; ut plane coelos apertos videre tunc nobis, et illis, qui nobiscum aderant omnibus

videremur. Az a hely, amit az Úr Jézus vérenek, és az ő temetésére hozott keneteknek keveréke áztott, és ahol a naphoz hasonló ragyogó fényesség sugárzott minden irányba, feltárult számunkra, és együtt tisztelték a jelenlévők, örömkönnyeket hullatva lelkükben.

A Szent Hely közepén találtunk egy fadarabot, amit értékes ruhába takarva helyeztek oda. Alig hogy tisztelettel kezünkbe vettük, és megilletődve megcsókoltuk, levegővel érintkezve a ruha elenyészett a kezünk közül, csak egy kis aranyfonalat hagyva magából hátra. Azon az értékes fadarabon különféle feliratok voltak, de évszázadok során annyira megromlottak, hogy nem lehetett kiolvasni belőle teljes mondatokat, ám az egyik elején a következő nagybetűs latin szavak olvashatók: HELENA MAGNI.

A Szent Sír Bazilika egy 1728-ból származó metszeten



## Egy új kezdet

Egy 1808-ban gyulladt tűz tekintélyesen megrongálta a Szent Sír Bazilikát.

Az Ortodox Egyházon nevében Oroszország kapott engedélyt a javításokhoz. A Nikolaos Komnenos görög mérnök vezette munkálatok messzire nyúltak: a Rotundában, a Sír fölötti Épületecske megkapta a mai keleties küllemét, az oszlopokat masszív pillérek zárják, és a körfolyosó falakkal van leválasztva. A keresztet kő bázilikában a Katholikont lefalazták, és ez elzárta a fényt az oldalhajók, valamint a Körfolyosó elől. A Kálváriához vezető új lépcső megépítése érdekében eltávolították Bouillon Gottfrid és I.

Balduin síremlékeit, mint általában véve minden latin és keresztet díszítést.

1867-ben erős földrengés rongálta meg az Anastasis kupoláját, amit fém szerkezettel helyettesítettek. Egy másik földrengés 1927-ben Palesztinát pusztította. 1934-ben a Palesztinát kormányzó brit protektorátus acél gerendákkal és fa támasztékokkal erősítette meg a templomot, teljesen elcsúfítva a síremléket. A kupolát, mivel egy állványzat eltakarta, alulról nem lehetett látni.

1954-ben a három fő vallási közösség – a Görög Orthodox Patriarchátus, a Ferences Szentföldi Kustódia és az



„A súlyos történelmi teher és számos nehézség ellenére igen szimbolikus jelentősége van, hogy a sajnos megosztott keresztények együttes munkával állítják helyre e Sír helyet, melyet ők maguk egységben építettek, de megosztottságuk révén mégis lerombolódott.”

*VI. Pál Benedictos görög ortodox pátriárkánál tett látogatásakor, 1964. január 4*

Örmény Orthodox Patriarchátus – a jordániai kormányzatnak bemutatott egy közös jelentést a homlokzat, a kereszthajó, valamint a Rotunda kupolája elengedhetetlen helyreállításának kivitelesét illetően. A munkálatok 1961-ben kezdődtek.

1997. január 2-án megáldották az Anastasis új kupoláját. A kupolát 12 arany sugár díszíti, amelyek a 12 apostolra utalnak. Mindegyik sugárnyaláb hármasszögű, ami a Szentháromságot jelképezi. A fény kiemeli a gyöngyház háttérrel, ami csillagokkal színeződik, mintha a fény áthatolna a kupolán. Ez a háttér a bibliai leírás fény felhő-

jének ábrázolása, ami Isten jelenlétének szimbólumát fejezi ki.

Alul, ahol a kupola áttetsző lanternáján áttör a fény, szemmel látható az Épületecske ingatag állapota: fémgerendák fogják közre, elkerülve annak összeomlását az idők súlya alatt. A vallási közösség egységének meg kell találnia a bátorságot és az erőt, hogy elvégezze azt az óriási munkát, amit megkövetel az Épületecske helyreállítása. Felelőtlenség volna bármilyen halogatás ezen a földrengéseknek kitett területen. Megérthetjük ma, hogy a Perzsák és al-Hakim nem tehetők felelőssé a Szent Sír Bazilika leromlott állapotáért.



# A kereszthalál

## NÉV ÉS ELHELYEZKEDÉS

A Kálvária szó latin eredetű. A héber Golgotha fogalom fordítása, ami „koponyát” jelent. A nevet a hely kinézetéről kapta, egy régi elhagyatott kőfejtő, ami tele volt durvára-szakított sziklákkal.

János, a Szenvedés szemtanúja, azt mondja, hogy „a Koponyahely, héberül Golgota” közel volt Jeruzsálemhez. Ma a Kálvária az óváros falain belül található. Ide vitték ki a zsidók Jézust, és feszítették meg, kívül a szőlőskerten egy róla szóló próféciónak megfelelően: népe elvetette és kiűzte, habár ártatlan volt. Jézus, az új Ádám és egyedüli közvetítő Isten és ember között, önmagát adta az egész emberiség megváltásáért. Azért jött a világba, hogy megmentse a bűnösöket, ami minden emberre vonatkozik. Jézusnak, az Egyes-egyedülinek elvetése a történelem legnagyobb igazságtalansága. A gonoszt és a gonosztevőket el kell vetni, de nem a jót és a jót cselekvőket. És ki jobb, és ki tesz több jót Jézusnál?

## A KERESZT

Jézus a maga által, egy bizonyos Cirenei Simon segítségével hordozott kereszten halt meg. Ő a kereszthordozásban Jézust követő tanítvány szimbóluma. A Kereszt egy olyan oszlop volt, ahol

A keresztények számára Jeruzsálemnek van egy szíve: a Kálváriát és Krisztus sírját magában foglaló templom. Ezek az Úr földi élete utolsó eseményeinek emlékei, aki emberré lett a mi üdvösségünkért, meghalt, és harmadnapra feltámadt, az Írások szerint. Ezek Krisztusnak az egyes-egyedüli Szent Helyei, amiket az egyházatyák a föld középpontjának és köldökének jelentettek ki. Ezek azok a források, ahonnan üdvösséget és életet kapunk. Ez a két Szent Hely elválaszthatatlanul egymáshoz kapcsolódik, mint Jézus Krisztus halálának és feltámadásának húsvéti misztériuma, ami beteljesedett, és folyamatosan beteljesedik.

## A KÁLVÁRIA

Irányítsuk tekintetünk a Kálváriára, a keresztes kori templom középpontjára. Számunkra a húsvéti misztérium felét tartogatja, ami fájdalmas és dicséretre méltó: Krisztusnak, az új Ádámnak felfeszítése és halála, s a mi üdvünk és dicsőségünk végzete.

Csakis Isten Szavának iskolájában tanulhatjuk meg a Kálvária értelmét és üzenetét, mely nélkül semmit sem tudhatunk, és csak felhőket és zavaros-ságot láthatunk.



A Kálvária oltára



két gerenda merőlegesen fedte egymást. Lyon-i Szent Iraeneus a második században a következő szimbolikus jelentését adja: „A megtestesült Ige, aki fán függött, hogy megváltson minket, és életet adjon nekünk, kiterjesztett karjával két népet egyesített, a zsidókat és a pogányokat. Azért volt két karja, mivel két nép volt, szétszóródva a föld határáig, de középen egyetlen fej volt.” A kereszthalál, amit irántunk való szeretetből elszenvedett az Úr, Eutychiusz történetíró szerint a legborzalmasabb halál volt. Ez volt tehát, amit Assisi Szent Klára látott: „Nézzétek a kimondhatatlan szeretetet, amivel vállalta a keresztfá hordozását, és hogy ott a leggyalázatosabb halálnemmel meghaljon.”

## AZ IDŐ

Jézust délben feszítették keresztre, és délután három órakor halt meg. Péntek volt, Húsvét előestéje, Nisan hó 13. napja, valószínűleg Kr. u. 30. április 7-e. Az az idő volt, amikor a zsidó szertartás szerint minden kovászos dolgot el kellett távolítani a házból, hogy húsvéti kovásztalan kenyeret készítsenek. Az Újszövetség szerint ezek a szertartások a keresztény misztérium szimbólumai voltak: Jézus, a mi Húsvéti Bárányunk áldozata megjelölte az Isten és ember között létrejött új és örök szövetség kezdetét.

## A SZÍNHELY

A Kálvária a világ oltára. Krisztus a főpap és az áldozat egyben, ami végbe-

vitte a megváltás művét. A Kálvárián minden a Megfeszítettre, a természet és a történelem Urára vonja a figyelmet. Minden és mindenki tőle nyer értelmet: Édesanyja, az istenfélő asszonyok, János, a megveszítők, a mellette lévők, az emberiség és az egész teremtett világ. Mi már az idő teljességében vagyunk. A Kereszt a Mennybemenetel kezdete – II. János Pál pápa szerint. A Kereszt a gonoszság minden ereje fölött győzelmes Krisztus trónusa: „Regnavit a ligno Deus” – a fáról országol Istenünk – zeng a hagyományos himnusz, az Írások és az Atyák visszhangja. Az ő győzelme a mi győzelmünk. Válasszuk azt, amit a jobb lator tett. Tekintsünk a Megfeszítettre, ahogy ő tette. Alázattal és hittel, Jézus szeretete hatalmának átadva magunkat, őt szeretve és segítségül hívva fogjuk mi is befejezni. Ily módon fogunk üdvözülni.

## FELELŐSSÉG JÉZUS HALÁLÁÉRT

Közvetlenül a római prefektus, Pontius Pilátus hatalma alatt lévő zsidók kívánsága fejeződik ki az Isten-ember halálában.

Közvetetten minden bűnös felelős ezért a halálért, vagyis az egész emberiség, mivel mindannyian vétkeztek, ki-ki saját bűnei mértéke szerint. Mindenki, mert az ott lévőkhez hasonlóan, mind verhetjük a mellünket, és rátekinthetünk arra, akit átszúrtunk.

Az Újszövetség tehát a Gonoszra és az ő angyalaira hárítja a felelősséget, akit



A Megfeszítés kápolnájának oltára

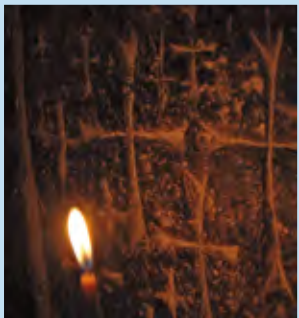
Szent Pál e világ sötétsége fejedelmének hív, és akit az Úr keresztre feszítése legfőbb felelősének tart.

Van egy másik oka is Jézus halálának, ami mélyebb és perdöntőbb, mint az előző: az Atya Isten jóságos szeretete, egy olyan szeretet, aminek nincs oka, és ami mindennek oka. Merő szeretetből mentette meg a bűnös emberiséget, mert ő jóságos. Ez a kinyilatkoztatás alapvető igazsága. Az Atya Isten megváltó szeretetében osztozik Fiával, és tökéletesen megnyilvánul benne: „Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint ha valaki életét adja barátaiért (Jn 15, 13). Ez a legfőbb szeretet tőle származik, és Jézus itt, a Kálvárián közölte velünk azzal, hogy vérért utolsó cseppig hullatta értünk. Valóban „megfeszítettetett a jó Pásztor”, Climacus Szent János szerint.

## A HALÁL JELENTŐSÉGE

„Krisztus szenvedett értetek, hogy az ő nyomdokait kövessétek. A mi bűnünket maga hordozta testében a fán,

hogy a bűnőknek meghalva igaz életet éljünk. Az ő sebe által gyógyultatok meg” (1Pét 2, 21. 24). A keresztre feszített Krisztus halála példaként szolgál számunkra, és üdvösségünk számára. Megköveteli, hogy vele együtt hűségesen teljesítsük napi kötelességeinket az imádság és a munka tekintetében. Senki sem vonhatja ki ez alól magát. „És aki nem hordozza keresztségét, és nem jön utánam, nem lehet az én tanítványom” (Lk 14, 27), „nem méltó hozzám” (Mt 10, 38). Fogadjuk szívesen a Szentlélek hívását: „Azért mi is, akiket a tanúknak ilyen nagy felhője vesz körül, tegyünk le minden terhet és a minket környező bűnt, kitartással fussuk végig az előttünk álló küzdőpályát. Tekintsünk fel a hit szerzőjére és bevezetőjére, Jézusra, aki az eléje tárt öröm helyett kereszttel szenvedett, nem törődve a gyalázzal; és Isten trónjának jobbán ül. Gondoljatok tehát órá, aki a bűnösök részéről maga ellen ilyen nagy ellentmondást szenvedett el –, hogy el ne lankadjatok, és lelketekben ne csüggedjétek (Zsid 12, 1-3).



## Jézus szavai a Kereszten

A Megfeszített most gyöngé, és kimerült, de még van ereje, hogy szóljon hozzánk. A Kereszten mondott mind a hét szava az Evangélium foglalata. Az üdvözítés és az élet szavai, amelyekre nincs kimerítő szó és nincs magyarázat, mennyire áthatóak tudnak lenni.

*„Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek.”*

Szent Aelred magyarázata: az értük való imádság túl kevés volt, ezért megbocsátást akart számukra. Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek. Nagy bűnösök, ám kevéssé fogják fel. Jézus a jó testvér, aki példájával tanít bennünket, hogy mindenkit szeressünk, még ellenségeinket is, hisz ők is a Mennyei Atya gyermekei.

*„Bizony, mondom Neked, még ma velem leszel a Paradicsomban.”*

Ez Jézus válasza a bűnbánó latornak. Egyetlen hittel teli szó megmentette a latort. – jegyzi meg Climacus Szent János. Valóban, aki segítségül hívja az Úr nevét, üdvözülni.

*„Asszony, íme, a te fiad!”*

II. János Pál pápa szerint Máriát minden egyes ember és az egész emberiség is anyjárul kapta. Ez egy olyan tett volt, ami kifejezte a Fiú háláját és bizalmát anyja iránt, aki felnevelte őt. Jézus nekünk adja, azért, hogy az Elsőszülött Fiú képére és hasonlatosságára alakulhassunk. *„Íme, a te anyád!”* Jézus, a barát, miután nekünk adta mennyei Atyját, itt hagyja nekünk az ő Anyját is, úgyhogy osztozhatunk az ő fiúi áldásában.

*„Szomjazom.”*

Jézus kapcsolatot teremt az Ószövetséggel, beteljesíti a 68. zsoltár próféciáját.

*„Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?”*

Haláltusája tetőpontján Jézus hangosan felkiáltott, idézve az Ószövetség leginkább messiási zsoltárának szavait. II. János Pál magyarázata: *„Volt az elhagyottságnak egy pillanata, amikor Jézus érezte a segítség és oltalom hiányát mindenki, még Isten részéről is.”*

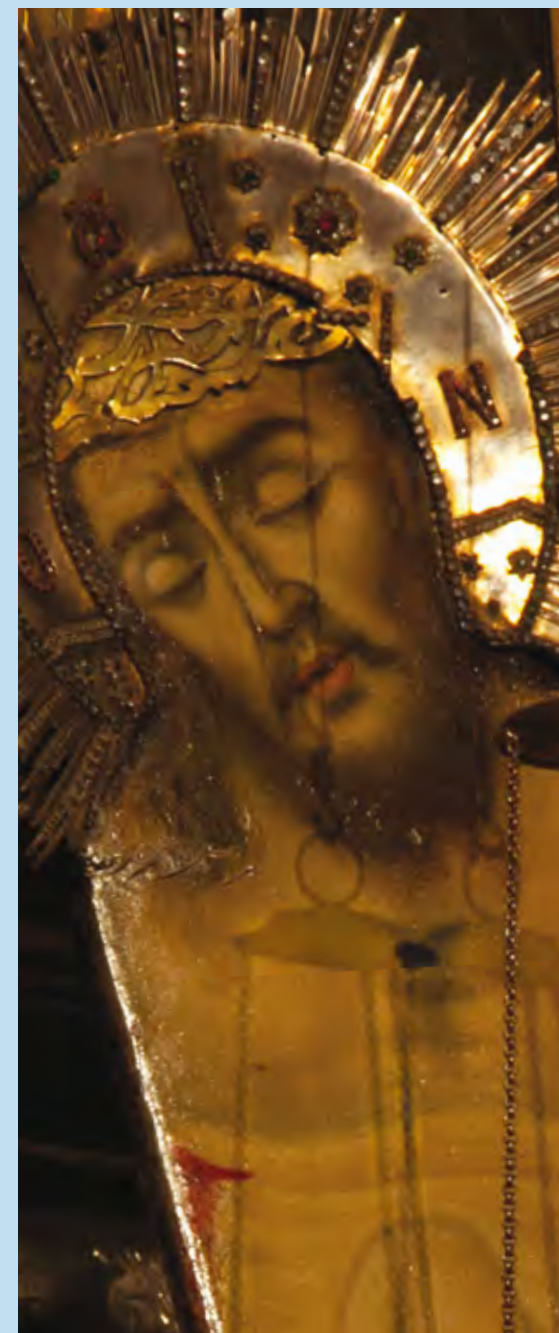
A Kálvária-kápolna, a Megfeszített arca

*„Bevégeztetett”*

Ez az engedelmes Fiú hangja, telve a legnagyobb alázattal. Az Isten Fia, aki mindig szelíd és alázatos, azt mondhatja, hogy megtette Atyja akaratát, amint az Írások meghirdették: a világ üdvössége az ő saját életének feláldozása által. Az első Ádám engedetlensége hozta az emberiség bukását, az új Ádám engedelmissége megmentette és folyamatosan megmenti azt.

*„Atyám, kezedbe ajánlom lelkemet.”*

*„Jézus Fiúként halt meg. Az Atya akaratával tökéletes összhangban halt meg, az Atya feléje irányuló szeretetének szándéka szerint, amit a Fiú jól tudott” – mondta II. János Pál. A Mester egyedülálló példa: miután megtanított minket arra, hogyan kell élnünk, halálával megtanított, hogyan kell meghalnunk. Szelíden és az Atya Isten Fiaként. Engedelmes volt iránta mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig; és szerette testvéreit egészen odáig, hogy életét adta értük.*





A Levétel, Kálvária-kápolnák

## Az új sír

*„Hiszek Jézus Krisztusban, a mi Urunkban, akit keresztre feszítettek, meghalt és eltemettek.”*

Minden vásár- és ünnepnap, amikor a keresztények megújítják hitvallásukat, ezekkel a szavakkal hirdetik Jézus halála és temetése misztériumának eseményeit. Hitünknek ez a cikkelye erős alappal bír az újszövetségi szövegekben.

Az evangéliumok szeretettel és odafigyeléssel írják le Jézus emberi története utolsó eseményét, teste levételét a Keresztről. Furcsának tűnhet, hogy az Evangélium szerzői Jézus szenvedéstörténetének, halálának és temetésének leírása során oly sok részletbe

bocsátkoztak. Minthogy ezek egy Jézus feltámadásában hívő közösségtől és szerzőktől eredő hagyományok és írások voltak, felmerül a gondolat, hogy ennek ellenkezője is megeshetett volna, vagyis Jézus feltámadásának fényében az ő szenvedése és halála mellékeseményekké zsugorodtak volna. Nyilvánvalóan a hit távlatában nem ez a helyzet. A szenvedés és a halál nem egy kudarcot mutat be, hanem inkább Jézus dicsőséges küzdelmének csúcspontját. Temetése is az emberré lett Isten-Fiú történetének lényeges mozzanata. Az a szerepe, hogy minden időkre tanúsítsa azok ellen, akik tagadni próbálják, hogy az ő halála valóságos és igaz.

### AZ EVANGÉLIUMI TUDÓSÍTÁSOKBAN

A négy evangélium megegyezik a temetés leírásában, mint Jézus szenvedése és halála hosszú és drámai tudósításának lezárásában, egyben feltámadásának előjátékában. Az elbeszélés szintjén ezek a leírások folytonosságot képeznek a halál és a feltámadás közt. Érzékeltetik továbbá egyfajta nyugodt várakozás atmoszféráját, ami a Szenvedés leírásával jellemzett hatalmas feszültséget követte.

A négy evangélium mindegyikében szerepel Arimateai József kérése Pontius Pilátushoz Jézus teste végett, valamint Pilátus engedélye.

János kiemeli, hogy Nikodémus irdatlan mennyiségű mirhát és aloét hozott. A szinoptikus evangéliumok szerint

József levette Jézus testét a Keresztről, és vászonruhába burkolta. János azt állítja, hogy József és Nikodémus levették Jézus testét és illatszerekkel temetési ruhába burkolták, a zsidó temetési szokás szerint. Továbbá mindegyik szerző leírja, hogy a temetés egy sziklába vájt új sírba történt, amely Arimateai József tulajdona. A temetés egy kertben történt, közel a Keresztre feszítés helyéhez, és József egy hatalmas követ hengerített oda, hogy elzárja a sír bejáratát. A jelenetnél jelen voltak azok az asszonyok, akik tanúi voltak Jézus halálának. Lukács szerint ezek azok voltak, akik előkészítették az illatszereket és bekenték olajjal, ezek után pedig megtartották a szombati nyugalmat.

Az események gyorsan pörögtek, röviddel napnyugta előtt: az éjszaka közeledett és vele a szombati nyugalom kezdete.

A rövid beszámolót aztán további részletek gazdagíthatták, amiket az evangéliumok szerzői közöltek. János így tudósít Krisztus oldalának átszúrásáról, egy roppant jelentőséggel bíró eseményről, és arról ad hírt, hogy a zsidó hatóságok különös érdeklődést tanúsítottak Krisztus és a másik két elítélt temetése iránt. Sürgetően szűkség volt az elítéltek testének eltávolítására, hogy ne sértsék meg a szombat szentségét, ami ebben az esetben különös jelentőséggel bírt, hiszen Húsvét szombatja volt. Ez megmagyarázza tehát, hogy miért siettették a zsidó hatóságok az elítéltek halálát, illetve testük levételét a keresztről.





tanítványt is színre léptet, aki Józseffel szövetkezik. Ez az ember pedig Nikodémus, aki Jézus szolgálatának kezdetekor éjnek idején meglátogatta őt, és megkapta tőle a felülről jövő új életről szóló kinyilatkoztatást.

Ez a két jeles személyiség, a Szanhedrin tagjai, ugyanakkor Jézus titkos tanítványai, Mesterük magasabb rendű szeretete megtapasztalásától indítva, kilépett az árnyékból, és rendkívüli bátorság öltözetét vette magára.

Nyíltan a Megfeszített tanítványaiként mutatkoztak, és mindkettőjük ajándékkal lépett elő: Nikodémus, különleges illatú kenetféléssel, és József az ő új sírboltjával. Az evangéliumok szerzői mindenkorra rá bízta őket az összes keresztény emlékeztetésére és

tiszteletére. A két tanítvány bizonyosan nem tudta volna elképzelni, hogy ez által fogadná be Jézusnak a betániai asszony számára tett ugyanazon ígértét, aki megkenté fejét illatos olajjal. „Az egész világon, ahol csak hirdetni fogják ezt az evangéliumot, az ő emlékeztetésére elbeszéljük majd azt is, amit tett” (Mt 26, 13).

A jeruzsálemi egyház és a szentföldi keresztények minden év augusztus 31-én emlékeznek meg Arimateai Józsefről és Nikodémusról.

## A TEMETÉS

Az evangéliumokban nem szerepel Jézus Keresztről való levételének leírása, csupán azok a részek, hogy



Krisztus levétele és megsejritása, Bejárat-termi mozaikok

Ez a részlet összhangban van a Második Törvénykönyvvel, ahol az áll, hogy a halálra ítélt személy testét napnyugta előtt el kell temetni.

Továbbá a Talmud egy ismert részlete azt mondja, hogy Jézus teste ott függött Húsvét előestéjéig. Máté arról beszél, hogy lepecsételték a sírt, és öröket állítottak oda, míg mind a négy evangélium leírja az üres sír felfedezését.

Kétség kívül az elbeszélések nem minden részletének van ugyanolyan súlya, és a különbségek azt sugallják, hogy az evangéliumok szerzőinek nem volt céljuk események minden pillanatának rögzítése. Mindazonáltal, a kutatók ezen események történeti megbízhatóságának számos jelentős megerősítését adták, amit a Torinói Lepelen végzett tudományos kutatások eredményei is alátámasztanak.

## A TITKOS TANÍTVÁNYOK

Az ember azt várhatta volna, hogy Jézus halálát követően a zsidó hatóságok képviselői veszik le az ő testét a Keresztről, s ez után egy a zsidó gonosztevőknek fenntartott közös sírba temetik. Ez esetben a dolgok eltérően alakultak: ezen a ponton a zsidó hatóságok nem egyeztek, és Jézus barátja, Arimateai József színre lép. Így az evangélium olvasója számára egészen ismeretlenül ő lett az első keresztények jól ismert figurájává.

Arimateai József az egész epizód kulcsfigurája. Az evangéliumi beszámolók úgy mutatják be őt, mint aki társadalmi és vallási tekintetben nagy jelentőségű személy: vagyos ember és fontos tagja a Szanhedrinnek, aki nem értett egyet a Jézussal szemben hozott határozattal, aki Isten országát várta, vagyis Jézus egy tanítványa.

János egy másik említésre méltó



miként készítették elő az ő testét a temetésre.

Az előbbit tekintve feltételezhető, hogy József segédkezett a többiek-nél. Ami a temetésre való előkészítést illeti, információhoz juthatunk egyrészt a Szentírás nyújtotta leírásból, másrészt az ókori zsidó források adta ismeretekből.

E források szerint az előkészítő szertartás rend szerint magában foglalta a szemek lezárását, az állak felkötését, a szakáll és a haj megfésülését, a test megmosását és megkenését, az arc kendővel (sudarium) való lefedését; majd ez után következett a temetési szertartás, a lábát és kezét összekötött test sírhoz való szállítása.

Betartották mindezeket a szabályokat? Ezek legtöbbször az evangéliumok hallgatnak, viszont úgy néz ki, hogy – kivételes eset lévén – bizonyos dolgokat sietve csináltak. Az evangélium szerzői különös tekintettel voltak az illatszerekre és az öltözetre. Márk és Lukács illatos olajokról beszél, amelyeket Jézus temetésekor használtak, míg Jánosnál az illatszerek mintha visszafogottabbak lennének. Ugyanakkor tény, hogy ebben a negyedik evangéliumban van szó Nikodémusról. János száz (római) font – kb. 33 kg – mirrhából, illatos gyantából, aloéból és illatszerből álló eltúlzott keverékről tesz említést, kétségkívül azzal a célzattal, hogy rámutasson, a halott személy tényleg király volt, ahogy az a Keresztre illesztett táblán szerepelt, és ahogy Ő róla beszéltek. Továbbá a



Jézus számára kiszemelt sír új volt, szokás szerint egy király temetése esetén. Az illatszereket a testre és a ruhák redői közé szórták, biztosítva a szövetszálakhoz való tapadásukat, és így megmaradtak a test közelében. Csúppán az evangéliumi szövegekre támaszkodva nehéz pontos képet alkotnunk a temetési ruhákról és azok számáról. A fő szövet rendesen a halotti tunikából állt, vagy egy elég értékes szövetdarabból, amit a halott test befedésére használtak, mert teljesen be kellett burkolni azt.

Jézus testét azután – az evangéliumok szerzőinek elmondása szerint – egy olyan sírboltba helyezték, ami új volt, amit sziklába vájtak, és ami egy kertben volt, közel a Keresztre feszítés helyéhez. A sírt egy, a bejáratához hengerített kő zárta le. Jézus korában

a szegényeket földbe temették; Jézus egy olyan temetést kapott, ami csak gazdag embernek jutott ki. Jézus temetési menetét asszonyok csoportja végezte, ami a megfeszítés helye és a sír közti közelséget tekintve nagyon rövid kellett, hogy legyen. A keresztény istenfélelem Máriára, Jézus anyjára, mindig úgy tekintett, mint aki egyike volt azon asszonyoknak, és aki az istenfélelem utolsó mozzanataként kész volt szívére ölelni Fiát. Mindenek felett az asszonyok őrizték a tanúságot: ők követték Jézust Galileától a Kálváriáig, ők látták függeni a Kereszten, és most ők tartják szemmel a sírt. Ők lesznek az elsők, akik feltámadottként látják, megkapva tőle a parancsot, hogy hirdessék tanítványainak a Húsvét üzenetét.

## A LITURGIÁBAN

Az Úr testének temetésekor, a hit és a keresztény istenfélelem nem csupán a szeretet egy megnyilvánulását látta a tanítványok részéről, hanem annak bizonyosságát, hogy a megtestesült Isten Fia valóban halandó testet öltött, és halált szenvedett. Ez az oka, hogy mind Keleten, mind Nyugaton a liturgia, a művészetek és az irodalom, soha nem szűnt meg szemlélni és magasztalni ezt a pillanatot. Jeruzsálemben,

Nagypéntek késő délutánján, a Szent Sír Bazilikában, a Szentföld keresztényei, valamint zarándokok a világ minden tájáról összegyülekeznek, hogy érzelmi felfokozottságban megélik Jézus életének ezt az eseményét.

A ferencesek Jézus Keresztről való levétele, megkenése és temetése ünnepélyes és figyelemfelkeltő megemlékezést vezetnek. Nem kevésbé figyelemfelkeltőek a görög ortodox atyák, valamint más keresztény közösségek szertartásai. Minden pénteken az Egyház szerte a világon megemlékezik Urának temetéséről, az éjszakai imádság szavaival: „Mindenható Isten, tarts meg minket Fiad halálával és temetésével egységben, hogy új életre támadhassunk vele, aki él és uralkodik mindörökkön örökké.”



# Jézus feltámadása

Szentírás-magyarázók azt mondják, hogy a Feltámadás eseményéről az újszövetségi beszámolókat különböző időpontokban készítették.

## Az Apostolok Cselekedeteiben

A legkorábbi beszámolót Péter beszédében találjuk az Apostolok Cselekedeteiben. A második fejezetben Péter kifejti a Püünkösödöt, az apostolok közössége számára egy belső jelenséget, ami a népnek zúgás és hatalmas szélviharként, valamint a különféle nyelveken való beszédjükben nyilvánul meg. Péter elmagyarázza, hogy az apostolok nem részek, hanem a Szentlélek szállt le rájuk, ahogy azt Joel próféta megjövendölte. Az Isten nagy napja a Názareti Jézus által jött el, akit ti keresztre feszítettetek, de Isten feltámasztotta őt a halálból, ahogy Dániel jövendöli a 16. zsoltsárban. A zsoltsár valójában nem beszél Dávidról, mivel ő meghalt és eltemették, sírja pedig a mai napig velünk van. Ám Dávid előre látta Krisztus feltámadását, aki feltámadt és az Isten jobbán ül, és átvette az Atyától az megígért Szentlelket, aki kiáradt ránk, amint látjátok és halljátok. Péter beszédének következtetése világos: "Tudja meg tehát Izrael egész háza teljes bizonyossággal, hogy Isten Úrrá és Krisztussá tette őt, azt a Jézust, akit ti keresztre feszítettetek" (ApCsel 2, 36).

Vizsgáljuk meg e beszéd lényeges pontjait és egyéb rá következőket.



A Feltámadat Krisztus, Épületeske, a Koptok kápolnája.

A központi üzenet Jézusnak, a Megfeszítettnek feltámadása, akit a nép jól ismert. Az apostolok tanúi ennek Izrael népe előtt. A Szentlélek leszállása a Feltámadás következménye.

Isten beteljesítette a régi ígéretet Jézus feltámadásával, aki Úr és Felkent, vagyis a Messiás. A jövő már elkezdődött.

Az üzenet szigorúan Isten-központú: Isten az, aki felébresztette, vagyis feltámasztotta Jézust a halálból. A krisztológia régi: Jézus Isten szolgája, a hűséges szolga, akit Izajás próféta jellemzett. A hit azonban már bizonyos: Jézusról azt mondják, hogy a Messiás, az Úr; más szavakkal, Isten.

Az üzenet lényege az a tény, hogy Isten feltámasztotta Jézust. És ily módon Isten véghez vitte üdvözítő tervét, ahogy azt megígérte. Ez az ahogy az apostolok visszatekintését szemlélni kell az Írások fényében.

Péter beszéde Corneliushoz, az Apostolok Cselekedete 10. fejezetében, a legrégebbi hagyományban fellelhető részletet hozza: Jézus harmadnap feltámadt; különböző napokon megjelent a kiválasztott tanúknak; meghagyta nekik, hogy hirdessék a népnek, s így bűnbánatot tarthassanak és higgyenek.

## A himnuszokban és szekvenciákban

A keresztény közösségek istentiszteleteket szerveznek és leteszik hitvallásukat. E közösségek imádságai és himnuszai Krisztus halála és feltámadása üzenetének lényegét alkotják. A Szentírást



magyarázók sok régi formulát azonosítottak azokból, amelyek szerzte az Újszövetségben találhatóak, különösképp Szent Pál leveleiben.

Hadd idézzünk egy dolgot a Korintusiaknak írt első levélből. Görög elgondolás hatására a korintusi egyházban néhányan tagadták a test feltámadását, s ezzel magát a keresztény hitet kérdőjelezték meg. Pál a hagyományos tanítást idézi, aminek megfogalmazása bizonytalannal régebbi volt magánál a Kr. u. 56-ban írt levélnél: „Mert mindenek előtt azt adtam át nektek, amit én is kaptam: hogy Krisztus meghalt a bűneinkért a Írások szerint, eltemették, és harmadnapon feltámadt, az Írások szerint. Megjelent Kéfásnak, majd a tizenkettőnek. Azután megjelent több mint ötszáz testvérnek egyszerre, akik közül a legtöbben még élnek, egyesek pedig elszenderültek. Azután megjelent Jakabnak, majd valamennyi apostolnak” (1Kor 15, 3-7).

A legrégebbi evangéliumot tehát négy szóban lehet összefoglalni: meghalt, eltemették, feltámadt, megjelent. Közlebről pedig: a mi bűneinkért, az Írások szerint, harmadnapon. A megjelenések azért fontosak, mert szemtanúk támasztják alá. Hangsúlyos pedig, hogy: közülük néhányan még élnek. Azok között, akik látták a Feltámadottat, csupán egyesekre hivatkozik, az 500 testvérré és Jakabra, Jeruzsálem püspökére. A beszámoló beszél Kéfásnak és a többi apostolnak való megjelenéséről, vagyis az ősegyház képviselőiről van szó. Az asszonyokat nem nevezi meg, jóllehet fontos szerepet játszottak az evangéliumi beszámolóknak. A régi megfogalmazások itt vélhetően a zsidó törvényi hagyományt

tükrözik vissza, ahol azok megfogalmazódtak, ami pedig az asszonyok tanúságát nem ismeri el.

### Az evangéliumokban

Márk evangéliuma valószínűleg 67 és 70 közt íródott, Lukácsé 75 és 80, Mátéé 85 és 90 közt, Jánosé pedig az első század vége felé. A szentírás-magyarázók feltételeznek egy Máté és Lukács számára ismert közös írott forrást, ami megelőzte Márkot. Ez azt jelenti, hogy mielőtt az evangéliumokat leírták volna, Jézus szavaival és cselekedeteivel kapcsolatban már körbejártak bizonyos beszámolók a közösség használatára. Az evangélium szerzői már létező anyagot használtak fel, és bizonyos, hogy nem ültek le együtt ugyanabban a szobában, és nem írták le beszámolójukat! Mindegyikük a száj- és írott hagyományból merítve szerkesztette meg evangéliumát, úgy rendezve el szövegét, hogy az összhangban legyen saját közösségének és környezetének szükségével, saját elképzeléseinek és céljainak megfelelően, ugyanakkor a Feltámadt Lelkétől vezetettve. Ez alapján találhatóak különbségek az egyes evangéliumok közt. Csak az óvatlan olvasó gondolhatja, hogy az Evangélium szerzői mind ugyanazokat a dolgokat mondták el. Igazságtalan volna mindent tagadni ezen különbségek alapján. Szintúgy igazságtalan volna megkísérelni mindent bármi áron összhangba hozni, ahogy ezt a múltban alkalomadtán megpróbálták. Ma a szentírás-magyarázók jegyzeteket írnak a különbségekről, és lehetőség szerint az egyedi evangéliumok általános keretein belül keresik ezek magyarázatát. Amennyiben ez nem lehetséges, megol-

datlanul hagyják a kérdést. Egyébként az eltérő hagyományok fejlődése könnyen érthető, ha figyelembe vesszük azt a tényt, hogy a keresztény közösségek nagy fizikai távolságokra voltak egymástól, s így értekezésük nehéz volt: ez a zsidó felkelés ideje volt, ami Jeruzsálem lerombolásával és a zsidók szétszórásával (diaszpora) végződött. Ennek távlatában látható, hogy a viszonylag kisebb részleteket érintő különbségek ellenére elsősorban a Jézus tanításának és életének lényegi elemeit illető egyetértés jut kifejezésre.

Párhuzamosan olvasva a Feltámadásról írt beszámolókat többféle lényeges részletet azonosíthatunk.

Márk esetében lényeges elem az angyal, aki Isten nevében hírül adja, hogy Jézus feltámadt. A többi evangéliummal ellentétben, itt az asszonyok, félelemből fakadóan, nem mondták el senkinek, amit láttak.

Lukács szerint Jézus minden megjelenése Jeruzsálemben történt a Feltámadás napján. Lukács azt a tényt hangsúlyozza, hogy Jézus kifejtette az Írásokat az apostoloknak, és felnyitotta szemüket, hogy megértsék: „Ezeket kellett elszenvednie a Krisztusnak, hogy bemehessen dicsőségébe”; mert „Úgy van megírva, hogy a Krisztusnak szenvednie kell, és harmadnapon feltámadni a halálból. A nevében megtérést kell hirdetni a bűnök bocsánatára Jeruzsálemtől kezdve minden népeknek” (Lk 24, 26. 46-47). Ráadásul az emmauszi tanítványok felismerték őt a kenyértörésben: a feltámadt Krisztust az Ige és az Eucharisztia által ismerték fel. Máténál a zsidókkal folytatott küzdelem visszhangjáról lehet olvasni. Az a tény,



hogy a sít üresen találták, kétségtelen, de a zsidók elterjesztették azt a szóbeszédet, hogy Jézus testét tanítványai ellopták. Csak János evangéliumában olvassunk Péter esetéről, aki egy másik tanítvánnyal (Lukács evangéliumában csak utalás történik rá) együtt futott a sírhoz, a Tamásnak való megjelenéséről, valamint a csodálatos halfogásról, minek utána Jézus rá bízta Péterre, hogy legeltesse juhait. János evangéliumának szerzője az általa előadott események magasabb teológiai átgondolását juttatja kifejezésre. Ez látható Mária Magdolna illetve Tamás megjelenése kapcsán. Jézus ugyanaz a személy, akit ismertek, de akit még nem ismertek fel. Mária Magdolna, amikor meglátja Jézust, azt hiszi, hogy a kertész. Tudja, hogy Jézus halott, és ezért próbálja felkutatni a helyet, ahová temették őt, mert nincs már a sírban. János szövege ismétli a következő mondatot „körbe fordult – megfordult”. Sok szentírás-magyarázó nem szereti ezt az ismétlést. Ez egy hozzáadás, vagy kétféle beszámolót szöttek egybe? Valójában ez a beszámoló lényege. Az evangélium szerzője két ízben fordítja Máriát Jézushoz, mivel kétszer kell őt felismernie: először, mint

Istenfélő asszonyok a temetésnél, az Angyal Kápolnája.



Istenfélő asszonyok a temetésnél, az Angyal Kápolnája.



Messiást, aki meghalt és eltemették; majd mint Feltámadottat. Más szavakkal, mint ugyanazt, és mint különbözőt. A Megfeszített él: Mária Magdolna akkor érti ezt meg, amikor saját fülével hallja, hogy nevéen szólítják: „Mária!”. Testében él, de létezése már nem földies, és a hozzá való viszonyulás megváltozik: „Ne érints engem”. „Nem hagylak árván titeket, eljövök hozzátok. Még egy kis idő, és a világ többé már nem lát engem. De ti láttok engem, mert én élek, és ti is élni fogtok” (Jn 14, 18-19). Jézus megígérte, mielőtt szenvedett. És tényleg visszatért Jézus, feltámadt, hogy a tanítványokkal legyen, noha másképpen, mint korábban: „Ha valaki szeret engem, megtartja szavaimat. Atyám is szeretni fogja őt, hozzá megyünk, és lakóhelyet veszünk nála” (Jn 14, 23). Tamás történetében, Jézus kijelentése – „Boldogok, akik nem láttak, és mégis hittek” (Jn 20, 29) – olyan bizonyóságot hordoz számunkra, amilyen bizonyosság volt azon keresztények előtt, akiknek János írt. Tamásnak nem lett volna szüksége, hogy lássa a Feltámadottat, hanem hinnie kellett volna azon tanítványoknak, akik elmondták neki, hogy látták őt.

### Szent Pál leveleiben

Jézus feltámadására irányuló odafigyelés Szent Pál leveleiben fejlődött tovább. Az erre való odafigyelést Pál apostolnál lapvetően két nyomós ok ösztönözte: a Feltámadás a keresztény hit központi eleme; nélküle a hit üres és nem tart meg. Láttuk, hogy maguk a tanítványok sem hittek azonnal. A korinthusi keresztények közül néhányan nehezen tudták elfogadni, hogy a halottak testükkel együtt feltámadhatnak. Az utóbbi évszázadban Jézus feltámadását mesének tartották az úgy nevezett liberális tudósok, akik azt állították, hogy csak az fogadható el valóságosnak, amit ember igazol. Jézus feltámadását, Isten legnagyobb tettét az emberiség történetében azonban nem képes ember igazolni. Történelmietlen a Feltámadás tagadása csupán azon az alapon, mert tudományosan nem lehet igazolni, és logikailag lehetetlenég ennek „tudományos” igazolását keresni, mint-hogy a Feltámadásba vetett hit soha nem lesz emberi vizsgálódás eredménye. Ahogy Ratzinger bíboros 1985-ben írta: „A Feltámadott nem úgy látható, mint egy fa- vagy kődarab. Csak az a személy láthatja, akinek kinyilatkoztatja magát. És csak annak nyilatkoztatja ki magát, akit küldetéssel bízhat meg. Nem a kíváncsiság, hanem a szeretet számára nyilvánul meg.” Tartsuk tehát emlékeztünkben, hogy az elmúlt század kutatása azt támasztotta alá, hogy némely úgy nevezett „tündérmese” valóban tényen alapult. Olyan üzenetek voltak, amelyek felhívják a figyelmünket, hogy az Isten Fia, a történelem Ura, örökre a jó Pásztor, aki soha nem nézi le korunk „Tamásai-nak” felkutatását.

## A Jeruzsálemi Liturgia

„*De a legkedvesebb és legcsodásabb mindenek felett, hogy a himnuszok, antifónák és olvasmányok mindig megfelelnek és kapcsolódnak az istentisztelet napjához és helyéhez.*”

Egeria



Jeruzsálem a Fény és a Feltámadás városa. A feltámadt Krisztus mindenki számára az élet világossága, örömteli világosság, és fogyhatatlan világosság lett. Ez valódi igazság, nem csupán elképzelés. Valóság, mivel az Úr örökké él, és feltámadását kiterjeszti különleges módon azokra, akik megülik az ő emlékezetét ugyanazon a helyen és ugyanazon órában, ahol és amikor az a történeti esemény végbement: amikor az éjszakát eloszlatta a fény, a halált a Feltámadás. Ez itt, Jeruzsálemben történt. Az üres Sír a húsvéti misztérium beteljesedésének jele. Az első keresztények már jöttek ehhez a helyhez, az imádság kegyelmétől (gratia orationis) indítva, ahogy Egeria zarándoknő megjegyzi a negyedik században. „De a legkedvesebb és legcsodásabb itt mindenek felett – írja Egeria –, hogy a himnuszok, antifónák és olvasmányok, de a püspök által mondott imádságok is, mindig megfelelnek és kapcsolódnak az istentisztelet napjához és helyéhez.” Azokat a szertartásokat, amikben Egeria részt vett, a ferencesek ma felújították, alapul véve a Vatikáni

Zsinat által azonosított forráskutatást. A Szentsír Bazilikában folyó vasárnapi liturgia ünneplését illetően így ír Egeria: „Rögtön, amikor az első kakas kukorékol, a püspök bejön és belép a barlangba, megnyílik az Anastasis minden ajtaja, és az egész tömeg belép az Anastasisba, ahol már végtelen sok fény ragyog; és amint a nép bevonult, a papok egyike egy zsoltárt mond, amire mindnyájan válaszolnak, aztán egy ima következik. Majd a diakónusok egyike mond egy zsoltárt, ugyanúgy imát végeznek, egy harmadik zsoltárt a klerikusok egyike mond, egy harmadik imát végeznek és megemlékezést mindenkiről. Aztán az Anastasis barlangjába tömjénezőket hoznak, úgyhogy az Anastasis bazilikája megtelik illattal. Ekkor a püspök a korlát mögött áll, fogja az evangéliumot, az ajtóhoz jön, és ő maga felolvassa az Úr feltámadását. Miután a püspök felolvasta az evangéliumot, kijön, és himnuszok éneklése közben a nép a Kereszthez kíséri. Ott ismét mondanak egy zsoltárt, és végeznek egy imát. Majd



a püspök megáldja a hívőket, és véget ér a szertartás” (Ivancsó István fordítása. Egeria útinaplója. Jel Kiadó, Budapest 2009. 106-107 old.).

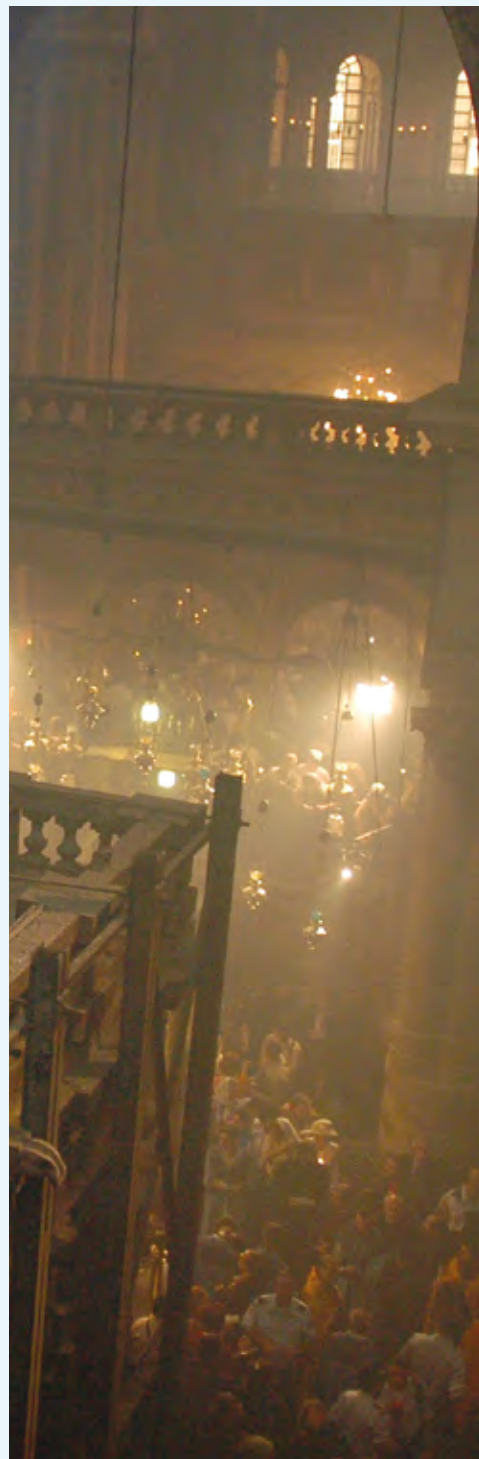
A Szentföldön élő ferencesekről elmondható, hogy Nagyböjt vasárnapjainak virasztó istentiszteletében egyszerűen és közérthetően újjáélesztik a jeruzsálemi keresztény közösség 1600 évvel ezelőtt végzett szertartásait, ahogy azt Egeria hitelesen leírta.

Nagyböjt minden vasárnapján 23.30-kor a ferences közösség a szentföldi ferences Kuszto vezetőjével lejön a Feltámadás Bazilikájához. A virasztást a Megjelenés kápolnájában tartják, és megkezdődik a körmenet, ahol segédkezők hozzák az Evangéliumos könyvet füst és gyertyák kíséretében. Az Evangéliumos könyvet, ami Jézus Krisztus jelenlétének szimbóluma és Isten szava, ünnepélyesen elhelyezik az oltáron. Az invitatórium zoltárának elhangzása után – ami az Istenhez fordulásra, Isten szavának meghallgatására és az Úrhoz való könyörgésre készíti elő a közösséget – és a nagyböjti himnusz eléneklése után következik a zoltározás. Minden egyes zoltárt és antifónát rövid csend követ, hogy az imádság után helyet kapjon a személyes elmélkedés is. A szövegeket a régi spanyol liturgiából veszik, ami erősen visszautkrözi az Anyaszentegyház régi jeruzsálemi liturgiáját. Ezt követik az olvasmányok és három ószövetségi kanticum (ének). A vasárnapi virasztás eme pontján jön a jeruzsálemi liturgia legjellegzetesebb eleme, mint-hogy különösképpen megfelel ennek a helynek és kapcsolódik hozzá: vagyis a Feltámadásról való megemlékezés. A

közösség elhagyja a Megjelenés kápolnáját, és égő lámpákkal a kezében, jelképezve a Feltámadt Krisztus fényét, az Úr Sírjához megy. A Kuszto atya viszi az Evangéliumos könyvet, a diakónusok pedig megfüstölik azt. A körmenet alatt a nép a következő antifónát énekli: „Az Úr angyala leszállt az égből, eljött, elhengerítette a bejáratot a követ, és leült arra, alleluia, alleluia.” Ez után megfüstölik a Sírboldot és az Evangéliumos könyvet. E szertartás végeztével a nép visszatér a Megjelenés kápolnájához, ahol a Kuszto – követve az Egeria által leírt liturgia menetét – felolvassa a Feltámadásról szóló evangéliumot. A virasztás a hitben elhunytakról való megemlékezéssel, valamint a Feltámadt Krisztusnak a Kyrie eleisonnal történő ünnepélyes megszólításával ér véget.

A szertartás húsvéti jellege teljesen nyilvánvaló: Jeruzsálemben, a Feltámadás Bazilikájában mindig az Úr Húsvétja van. Az üres sír tanúskodik erről, a Evangélium hirdeti: „Az Úr valóban feltámadt!”

Amint a ferences közösség elhagyja a bazilikát, a görög ortodoxok kezdik meg az ő eucharisztikus liturgiájukat. Alatta az orosz nővérek csodálatos kórusa énekel, akik a Húsvét reggelén kenetet vivő asszonyokra emlékeztetnek. Ők is felolvassák a Feltámadásról szóló evangéliumot, ahogy azt később, este, az örmény papok is megteszik. És így, mialatt az éjszaka felénél járunk, előrelépés történik a halottaiból feltámadt és örökkön élő Jézus Krisztus hirdetésében való egység felé, s ez minden megoszlást felülmúl és meghalad.



## A Status Quo



A Status Quo azon történelmi hagyományok, behatások valamint szabályok és törvények összessége, amelyek meghatározzák a különböző keresztény közösségek által közösen birtokolt templom-részekben megvalósított viszonyokat, tevékenységeket és mozgásokat.

A különböző keresztény közösségek évszázadokig egymás mellett éltek az iszlám uralom alatt, tanításbeli, szertartásbeli és nyelvi különbségeik ellenére. A ferencesek, akik 1335 óta vannak a Szentföldön, az idők során számos szent hely fölött megszerezték a tulajdonjogot, és 1516-tól 1629-ig valóságosan is a legtekintélyesebb birtokosokká lettek.

Konstantinápolynak a törököktől 1453-ban történt elfoglalása következtében a Görög Pátriárkának, aki az Oszmán Birodalom fennhatósága alá került, birodalom szerzte joghatósága volt az összes görög ortodox fölött. Palesztina 1516-ban történt török elfoglalásával ez a joghatóság a kiterjedt a Szentföldön élő ortodox keresztényekre is. Innentől kezdve, az oszmán szultán jóváhagyásával, a Jeruzsálemi



Pátriárkák görögök voltak. 1622-ben, a nyugati hatalmak és az Oszmán Birodalom közti keserű konfliktusok idején vita támadt a szent helyek tulajdonlása tekintetében. A ferencesek, mivel idegen hatalmak számára való kémkedés vádjának kitéve sebezhetőkké váltak, nehéz helyzetbe kerültek. Jogaik megvédése céljából az európai hatalmak követőihez kellett fordulniuk. A görögök Oroszország támogatását élvezték, és a szent helyek majdhogyan nem kereskedelmi forgalomba kerültek, különösen az 1690-től 1757-ig terjedő időszakot illetően. A 19. század első felében a Törökország és Oroszország közt megkötött szövetségnek a szent helyek kérdését tekintve közvetlen következménye volt, és 1852-ben a Szultán kihirdette a Status Quo nunc-ot. Rögzítette benne a megállapodás pillanatában érvényben lévő állapotokat, ahogy azt a görögök kérték. A Status Quo törvényi eszközként került megerősítésre, mind a mai napig él, mint a vitás kérdések megoldásának egyedüli kerete és hivatkozási alapja. Hivatalos szövegek hiányában, magántermészetű megjegyzések függvényében, a törvényes helyzet gyakran össze-vissza és bizonytalan maradna. Két muszlim család kiváltsága a templom



Éjszakai szertartás és a templom zárása

kapujának őrzése, amit a három legbefolyásosabb vallási közösség egyetértésén alapuló írásbeli meghagyás szerint nyitnak és zárnak.

Az első világháború után, az Oszmán Birodalom felbomlásával, illetve a Szentföld brit protektorátus alá kerülésével, a szent helyek körüli kérdések nemzetközi szintre emelkedtek. A brit hatalom nem akart vagy nem volt képes cselekedni, és az 1948-ban azt követő jordániai kormányzat ugyanazt a hozzáállást tanúsította. Az Egyesült Nemzetek Szövetsége számos alkalommal avatkozott be, bizottságok kinevezésével és Jeruzsálem nemzetközivé tételéért folyamodással, ám konkrét megvalósulása nélkül.

Jelenleg a három legnagyobb közösség – a görög, a ferences és az örmény – egyetértésre jutottak a templom helyreállításának kérdésében. Az 1961-ben megkezdett munkálatok, bár viszonylag lassú ütemben, a mai napig folynak.

## Vallási közösségek a Szentsírnál

„Az isteni Gondviselés úgy határozott, hogy a keleti egyházakhoz tartozó testvérek mellett, a nyugati kereszténységet Assisi Szent Ferencnek, a szegénység, kedvesség és béke szentjének fiai képviseljék, akik az evangélium igazi szellemében fejezhetik ki azon helyek őrzése iránti törvényes keresztény vágyat, ahol lelki gyökereinket megtaláljuk.”

II. János Pál

### FERENCESEK

Ezek a Kisebb Testvérek, akik megbízást kaptak a Jézus jelenléte által megszentelt Szentföld őrzésére. Ez egy különleges küldetés, amit 1342-ben bízott rájuk a Szentszék, mintegy Szent Ferencnek az egyiptomi szultánánál 1219-ben tett prófétai látogatása örökségét.

A ferencesek a Szentsír Bazilikában naponta végzik a római katolikus liturgiát, valamint segítenek a zarándokoknak, akik tömegesen látogatják a szent helyet. Az itteni életet a nappal és az éjszaka különböző óráiban végzett liturgikus szolgálatai határozzák meg. A Status Quo ad eligazítást, hogy a különböző vallási közösségek hogyan, mikor és hol végezhetnek imádságot.



Nem csak a liturgikus naptárat szabályozza, hanem leginkább azt, ami minden nap, minden hónapban és minden évben megtörténik.

A ferencesek az örmények szentmiseje után kezdik szertartásukat, reggel négy órakor, szolgálatauk pedig a Szentsír Épületecskéjénél az Eucharisztia ünnepi közösségével, este hét órakor ér véget. Egyéb imádság számára a Legszenőbb Oltáriszentség kápolnája vehető igénybe. Minden délután négy és öt óra között (nyáron egy órával később) a ferencesek körmenetet végeznek a szent helyekhez vonulva, és megfüstölik az oltárokat, valamint a kápolnákat. Az emlékező szertartás, amelyhez zarándokok csoportjai csatlakoznak, himnuszokkal, antifónákkal és imádságokkal idézik fel az Úr szenvedésének, halálának, temetésének, valamint feltámadásának pillanatait.



## GÖRÖG ORTODOXOK

A Görög Ortodox Egyház 1700 éve van jelen a Szentföldön, mint szent Jakab, Jeruzsálem első püspökének közvetlen leszármazottai. A Jeruzsálemi Görög Ortodox Patriarchátus úgy tekint önmagára, mint a Szentföld Anyaszentegyházára, a Szentsír Bazilika közepén elhelyezkedő saját Katholikonjával (székesegyházával). Az Ortodox Egyház a bizánci hagyomány szerint és a julián-naptártat követve végzi szertartásait, imádságait és szolgálatait. A legősibb ortodox liturgiák közt van a nagyszombaton végzett tűzszentelési szertartás.



## ÖRMÉNYEK

Az örmény nép, aki elsőként fogadta be a kereszténységet nemzeti vallásként, az ötödik századtól van jelen Jeruzsálemben. A Szent Ilona kápolna az örményekhez tartozik. Szolgálataik és szertartásai során az ősi örmény nyelvet használják.



## KOPTOK

A koptok a Nílus völgyében élő első keresztény közösség leszármazottai (a kopt szó egyiptomit jelent). A hagyomány szerint Szent Ilonával érkeztek Jeruzsálembé a negyedik században. A Szentsír Bazilikában a Kopt Ortodox Egyházhoz tartozik a Szentsír Épületcskéjének hátsó részéhez illesztett oltár, ahol minden vasárnap kopt nyelven végzik a szentmisét és a liturgiát. Ez volt Egyiptom nyelve az arab elterjedése előtt.



## SZÍREK

Az Antiochiai Szír Egyház szertartása közvetlen kapcsolatban áll az ókori zsidó-keresztény egyházzal, ma pedig a szír nyelvű keleti keresztényeket képviseli. Liturgiájának nyelve arámi, ami Jézus nyelve. A nyolcadik századtól az egyház egyik érsekének székhelye Jeruzsálemben van. A szírek birtokolják a Rotunda nyugati apszisának kápolnáját.

## ETIÓPOK

Az etiópok (abesszinek) Afrika első keresztény országát képviselik. Monasztikus lelkiiséggel átitatott közösségük a középkorban tekintélyes jogokat élvezett Jeruzsálemben, amit az oszmán időszak alatt veszített el. Ma a szerzetesek egy kis közössége szegényesen él a Szent Ilona kápolna tetőzete fölött lévő cellákban.







## A Szentsír Bazilika nyitvatartási ideje

Nyáron: naponta 5.00 – 21.00 óráig. Télen: naponta 4.00 – 19.00 óráig.

### Szentmisék vasárnap

Nyáron:  
5.30 – 6.00 – 6.30 (ünnepélyes mise latinul) – 18.00

Télen:  
4.30 – 5.00 – 5.30 (ünnepélyes mise latinul) – 17.00

### Szentmisék hétköznap

Nyáron:  
5.30 – 6.00 – 6.30 – 7.00 –  
7.30 (ünnepélyes mise latinul), szombaton 18.00

Télen:  
4.30 – 5.00 – 5.30 – 6.00 –  
6.30 (ünnepélyes mise latinul) – 7.15, szombaton **17.00**

### Napi körmenet

Nyári időben: 17.00 órakor;

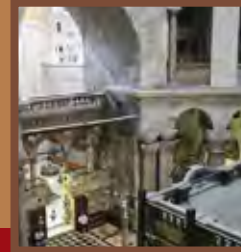
téli időben: 16.00 órakor naponta.

A nyári és téli időpontok változását az Izraelben számított hivatalos idő szabályozza, és ezért ajánlatos megbizonyosodni az adott időpontról a Bazilikában vagy a CIC-nél – Christian Information Centre (a Jaffa-kapunál, a Citadellával szemben, tel.: +972 2 627 2692 – [www.cicis.org](http://www.cicis.org)) – ahol a Szentsír Bazilikában jelenlévő más keresztény közösségek szolgálataival kapcsolatos minden információhoz hozzá lehet jutni.

**Köszönetnyilvánítások:** A Studium Biblicum Franciscanum-nak a térképekért, szövegekért és rajzokért; Marie Armelle Beaulieu-nek a képek kiválasztásáért; Paola Pozzo-nak a Bazilika modelljei kidolgozásáért; Irene Boschetti-nek, Osvalda Cominotto-nak és Silvana Tassetto-nak a szövegszerkesztésért.

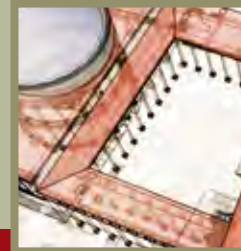


KÖRÜT



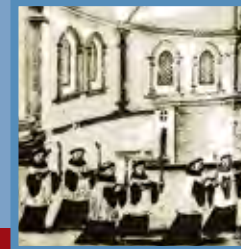
A Bazilika fényképes bemutatása térképekkel, alaprajzokkal, és 3-D-s modellekkel.

TÖRTÉNET



A Szentsír Bazilika története, a jeruzsálemi Studium Biblicum Franciscanum tanárai bemutatásában.

OLVASMÁNYOK



Válogatott olvasmányok, hogy elkísérjék a zarándokot a Jézus sírjához vezető úton.

